

Beleidsplan

‘Excellente leerlingen’

‘Het is de weg die telt’

Oktober 2014
Annie de Goeje

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding en urgentie	4
2	Typering van de school	5
2.1	Visie van De Klim	7
3	Kerdoelen van de school	8
4	Theorie.....	9
4.1	Beschrijving van hoogbegaafdheid.....	9
4.1.1	Modellen over het begrip hoogbegaafdheid	9
4.1.2	Executieve functies.....	12
4.1.3	TASC wiel	13
4.1.4	Top-down leren	14
4.1.5	Taxonomie van Bloom	14
4.1.5	Zone van naaste ontwikkeling.....	15
4.1.6	Onderpresteren	15
5	Doelstellingen.....	16
5.1	Huidige situatie.....	16
5.2	De doelgroep	17
5.3	Ambitie en doelen	17
5.4	Omgeving en partners.....	24
6	Taken en bevoegdheden	26
7	Deskundigheid en attitude	28
7.1	Competenties	28
7.2	Kennis en attitude	29
7.3	Besluitvorming.....	30
7.4	Financiering	30
8	Signalering en diagnose.....	31
8.1	Signaleringsinstrumenten	31
8.2	Planning	33
9	Compacten, verrijken en versnellen.....	35
9.1	De begrippen compacten, verrijken en versnellen op De Klim	35
9.2	Verrijking bij themavakken.....	36
9.3	Verrijking in de kleuterklas.....	41

9.4	Compacten en verrijken bij methodevakken	42
9.5	Protocol compacten en verrijken	44
10	Leerdoelen voor excellente leerlingen	45
11	Materialen en methodes	46
12	Administratie en overdracht	48
13	Communicatie	49
14	Beleidscyclus en evaluatie	51
15	Literatuurlijst	52
16	Bijlagen	53
16	Bijlagen	
	1 Plan van aanpak toptalenten	
	2 Schoolplan van obs De Klim	
	3 Cijfers uitstroomniveau	
	4 Theorie Gardner	
	5 Samenvatting 'Bright minds, poor grades', Whitley	
	6 Cito tabel tussenopbrengsten	
	7 TASC model, Wallace	
	8 Executieve functies	
	9 Jaarplan obs De Klim	
	10 Versnellingswenselijklijst	
	11 Doelen vaardighedenlijst SLO	
	12 Kwaliteitskaart doelen stellen met je leerlingen	
	13 Overdrachtsformulier Jolie	
	14 SI-DI protocol	
	15 Weektaak voor kleuters	
	16 Kwaliteitskaart excellentiebevordering	

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en urgentie

Er zijn meerdere termen die worden gebruikt om leerlingen met grote capaciteiten binnen het onderwijs aan te duiden. Zo wordt er gesproken over meerbegaafde leerlingen, hoogbegaafde leerlingen, toptalenten of excellente leerlingen. In dit beleidsplan wordt het woord excellent gebruikt om deze leerlingen aan te duiden, omdat dit niet gebonden is aan IQ. Het gaat hierbij over leerlingen die op meerdere gebieden uitzonderlijk goede prestaties leveren of de potentie hebben om dit te doen. De term excellente leerlingen sluit daarnaast aan bij de meeste overheidsstukken over dit onderwerp en middelbare scholen, die eveneens de term excellent gebruiken.

Vanuit de overheid is er de laatste jaren meer aandacht voor excellente leerlingen in het onderwijs. Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Sander Dekker, zegt in zijn Plan van aanpak toptalenten 2014-2018:

‘Goed onderwijs is ambitieus en daagt álle leerlingen uit steeds een stapje extra te zetten. Ik maak onderscheid tussen zeer goed onderwijs aan alle leerlingen, en onderwijs aan de zeer goede leerlingen, onze toptalenten. Die laatste groep verdient, net als alle andere leerlingen, aanbod dat bij hen past.’ ‘De uitdaging voor het onderwijs is om op elk niveau, in het basisonderwijs en op vmbo, havo en vwo, talenten te ontdekken en leerlingen te helpen om die te blijven ontwikkelen.’ ‘Ook voor de samenleving als geheel is het benutten van alle talenten belangrijk voor ontwikkeling en groei.’

(Zie bijlage 1: Plan van aanpak toptalenten)

De afgelopen jaren heeft de overheid veel aandacht gehad voor het onderwijs aan leerlingen met een achterstand. Ook op openbare basisschool De Klim (vanaf hier De Klim) is er veel aandacht gegaan naar deze doelgroep. Nu daarnaast de nadruk komt te liggen op het bedienen van excellente leerlingen, is er vanuit de leerkrachten behoefte aan richtlijnen en handvatten bij het signaleren en begeleiden van deze leerlingen.

De leerkrachten op De Klim zijn gemotiveerd en gedreven om goed onderwijs aan alle leerlingen te bieden. In verschillende klassen nemen leerkrachten initiatieven om hun onderwijs zo te differentiëren dat ze excellente leerlingen voldoende uitdaging bieden. De doorgaande lijn binnen de school is echter onvoldoende vastgelegd. Hierdoor ontstaan verschillen in kwaliteit van het onderwijsaanbod voor excellente leerlingen. Er leven bij leerkrachten met name vragen met betrekking tot het vormgeven van extra uitdaging binnen het thematisch onderwijs. Het is op dit moment nog te leerkrachtafhankelijk of excellente leerlingen voldoende worden uitgedaagd. Het urgentie besef bij leerkracht om structureel en planmatig op excellente leerlingen in te zetten moet nog groeien.

Ook vanuit de leerlingen zelf is er de vraag om extra uitdaging. Er zijn excellente leerlingen die erg tevreden zijn over de manier waarop ze les krijgen, maar er zijn ook leerlingen die aangeven zich te vervelen. Daarnaast zijn er leerlingen die onderpresteren. Met name in de bovenbouw (vanaf groep 5) stagneert de vaardigheidsgroei van excellente leerlingen.

Doordat een doorgaande lijn binnen de school niet is vastgelegd, is het niet alleen voor leerkrachten maar ook voor ouders vaak onduidelijk wat het onderwijs aan excellente leerlingen op De Klim inhoudt. Doordat de kwaliteit die door leerkrachten wordt geboden per leerjaar kan verschillen, hebben ouders van excellente leerlingen soms het gevoel dat ze er aldoor alert op moeten zijn of hun kind het juiste aanbod krijgt. Dit beleidsplan waarin een en ander duidelijk uiteengezet wordt zal het communiceren over excellente leerlingen tussen leerkrachten en ouders makkelijker en effectiever

maken. Daarnaast geeft het ouders inzicht in het onderwijs dat de school biedt aan excellente leerlingen.

2 Typering van de school

De Klim is onderdeel van de Stichting openbaar Primair Onderwijs Utrecht (SPO). SPO Utrecht is verantwoordelijk voor 32 openbare basisscholen in de gemeente Utrecht. Uitgangspunt is het verzorgen van goed, kindvriendelijk onderwijs voor alle ruim 9300 leerlingen waarbij kwaliteit van het onderwijs centraal staat.

De Klim ligt in de wijk Lunetten in het zuidoosten van Utrecht. In het hart van deze wijk ligt een complex van drie basisscholen, waarvan De Klim er één is. De school wordt voor het grootste deel bezocht door kinderen uit de wijk zelf, maar een deel is afkomstig uit de aan de wijk Lunetten grenzende wijk Hoograven. De Klim is dan ook als een buurtschool te karakteriseren.

De school telt aan het begin van schooljaar 2013-2014 dertien groepen. Naar alle waarschijnlijkheid telt de school op de jaarlijkse teldatum 1 oktober 2013, 295 leerlingen.

Obs De Klim staat midden in de samenleving en heeft oog voor de verschillende achtergronden van mensen. De school werkt actief aan democratisch burgerschap. De school biedt veiligheid en geborgenheid voor elke leerling. Ieder kind is welkom: dat schept rechten en verplichtingen voor leerlingen, ouders en personeel. *(Zie bijlage 2: schoolplan van obs De Klim)*

De Klim heeft een relatief groot aantal hoogopgeleide ouders, 77 % van de ouders heeft een HBO of WO opleiding afgerond. De afgelopen 4 schooljaren zijn gemiddeld procent 36 % van de leerlingen uitgestroomd naar het VWO en 9,7 % naar HAVO/VWO.

Uit de Cito scores van schooljaar 2011-2012 en 2013-2014 blijkt dat in alle groepen gemiddeld een I- gescoord wordt voor begrijpend lezen, behalve in groep 6 waar gemiddeld een II- gescoord wordt. In alle groepen wordt gemiddeld een I- voor rekenen/wiskunde gescoord.

Naar aanleiding van deze cijfers verwacht De Klim dat ongeveer 20% van de leerlingen excellente leerlingen zijn.

(Zie bijlage 3: cijfers uitstroom en opleidingsniveau)

In het onderwijs op De Klim vormen thema's de basis. Het thematisch werken op De Klim is gebaseerd op het OGO (ontwikkelingsgericht onderwijs) concept. De activiteiten binnen het thema worden door de leerkrachten ontworpen. Het jaar is opgedeeld in vijf thema's die aansluiten bij de kerndoelen. De thema's vormen de kapstok om de leerlijnen aan op te hangen. In de onderbouw ligt de nadruk op spel, vanaf groep 4 krijgt onderzoek een steeds grotere rol. Begrijpend lezen is een middel om onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Dit wordt bewust gedaan door verschillende tekstsoorten (fictie en non-fictie) in te zetten, gerelateerd aan het thema. Zodra leerlingen het technische aspect van lezen beheersen, wordt er ingezet op functioneel lezen. Hierdoor zijn leerlingen gemotiveerd om te lezen: de teksten zijn nodig om onderzoeksvragen die vanuit de leerlingen zijn gekomen te beantwoorden. Binnen het thema worden wereldoriëntatie en de creatieve vakken geïntegreerd. Door de nieuwsgierigheid van kinderen aan te wakken zijn ze gemotiveerd om onderzoek te doen.

Naast de thematische vakken worden rekenen, spelling, Engels, technisch lezen en topografie methodisch aangeboden.

Binnen het thematisch onderwijs op De Klim leert ieder kind zijn eigen onderzoeksvragen te stellen. De eisen die hieraan gesteld worden verschillen per kind. Doordat het werken met onderzoeksvragen zich goed leent voor het werken met verschillen, kunnen alle kinderen binnen de eigen groep bediend worden en een toegevoegde waarde zijn voor de rest van de groep. Binnen de methodes

wordt er gedifferentieerd op drie niveaus. De doelen van deze niveau's en de indeling van de instructiegroepen staan beschreven in het groepshandelingsplan. Net als alle andere leerlingen moeten excellente leerlingen aangesproken worden op de zone van hun naaste ontwikkeling. Alle leerlingen hebben het recht op groei en begeleiding, waardoor ze zich optimaal kunnen ontwikkelen. De Klim heeft net als andere scholen te maken met passend onderwijs.

'Doel van de nieuwe onderwijswet is dat alle leerlingen, dus ook leerlingen die extra ondersteuning in de klas nodig hebben, een passende onderwijsplek krijgen.' 'De essentie van het onderwijs blijft hetzelfde: iedere leerling uitdagen en het beste uit zichzelf halen.' (passendonderwijs.nl, 2014)

Het team van De Klim ondersteunt dit uitgangspunt, daarbij moet echter benadrukt worden dat dit zeker ook geldt voor de excellente leerlingen. Voor alle leerlingen worden belemmerende en stimulerende factoren in kaart gebracht in het groepsoverzicht. Samen met ouders en kinderen worden doelen gesteld. Dit is lijn met passend onderwijs.

2.1 Visie van De Klim

Onze drie pijlers

De 21ste eeuw biedt nieuwe mogelijkheden en kansen. Dat vraagt om andere vaardigheden en inzichten. Als school bieden wij leerlingen een veilige plek om vaardigheden aan te leren, deze te testen en aan te scherpen. *Nieuwsgierigheid*, *vertrouwen* en *verantwoordelijkheid* zijn de drie pijlers waarop onze visie op steunt.

Het begint met basisvaardigheden

In een samenleving die steeds verder digitaliseert blijven de vaardigheden lezen, schrijven en rekenen hun kracht behouden. Het aanleren van deze basisvaardigheden staat niet op zichzelf. Wij bieden onze leerlingen een stimulerende leeromgeving waarin zij hun basisvaardigheden kunnen inzetten en hun kennis kunnen vergroten. In deze leeromgeving leren zij zelf *verantwoordelijkheid* te nemen voor hun werk en wordt hun *nieuwsgierigheid* geprikkeld met uitdagende lesstof.

Van basisvaardigheden naar vertrouwen

Met de verworven basisvaardigheden gaat er voor kinderen elke dag een nieuwe wereld open. In deze wereld trekken onze leerlingen samen op om op een onderzoekende wijze nieuwe kennis op te doen. Dankzij hun stevige basiskennis hebben onze leerlingen het (zelf)*vertrouwen* en de mogelijkheid om zichzelf te blijven ontwikkelen in een steeds veranderende maatschappij.

Wat betekent dit in de praktijk?

Wij bieden als school ruimte voor creatief en kennisgericht onderzoek. Doordat we werken met thema's die aansluiten bij de wereld van vandaag, zijn leerlingen in staat verbanden te leggen en op een constructieve manier hun kennis in te zetten. Het kunstatelier biedt leerlingen de mogelijkheid hun creatieve kant te onderzoeken en te ontplooien.

We spelen, leren en werken samen

Elke leerling wil gezien en gehoord worden. Binnen onze school is er voor elk kind een eigen plek. Wat in de eerste jaren begint met spelend leren, krijgt in de midden- en bovenbouw een vervolg waarbij leerlingen leren om kritisch naar zichzelf en hun omgeving te kijken. Het leren met elkaar geeft nieuwe inzichten, prikkelt de *nieuwsgierigheid* en biedt ook *vertrouwen* in elkaar. Vanuit *vertrouwen* streven we naar een veilig klimaat in de school en de klas waarbij we positief omgaan met conflicten die horen bij (samen)leven. De school biedt een interactieve omgeving waar kinderen hun sociale vaardigheden kunnen ontwikkelen.

Het is de weg die telt

Leren gebeurt niet in een dag. Tijdens de jaren die een leerling op onze school doorbrengt, worden er voortdurend stappen gezet. Soms gaat dat in sprongen, soms wordt een vaardigheid met veel onderzoek en oefening eigen gemaakt. Als school bieden wij tijdens de hele reis een veilige plek voor ontwikkeling. Voor ons telt de weg die leerlingen afleggen.

Ouders zijn betrokken

Als school vinden wij het belangrijk dat iedereen betrokken is bij het onderwijs en de ontwikkeling die leerlingen doormaken. Wij betrekken ouders actief bij het leerproces en verwachten betrokkenheid van de ouders bij de school. Het gezin en school zijn samen *verantwoordelijk* voor de vorming van een kind.

3 Kerndoelen van de school

Onderwijs op De Klim aan kinderen van 4 t/m 12 jaar gaat uit van een natuurlijk ontwikkelingsproces. Het streven is om met een doorgaande lijn in de ontwikkeling een kind optimale leerprestaties te laten behalen en zich te kunnen ontwikkelen tot een prachtig persoon. (Klim, Schoolgids, 2014)

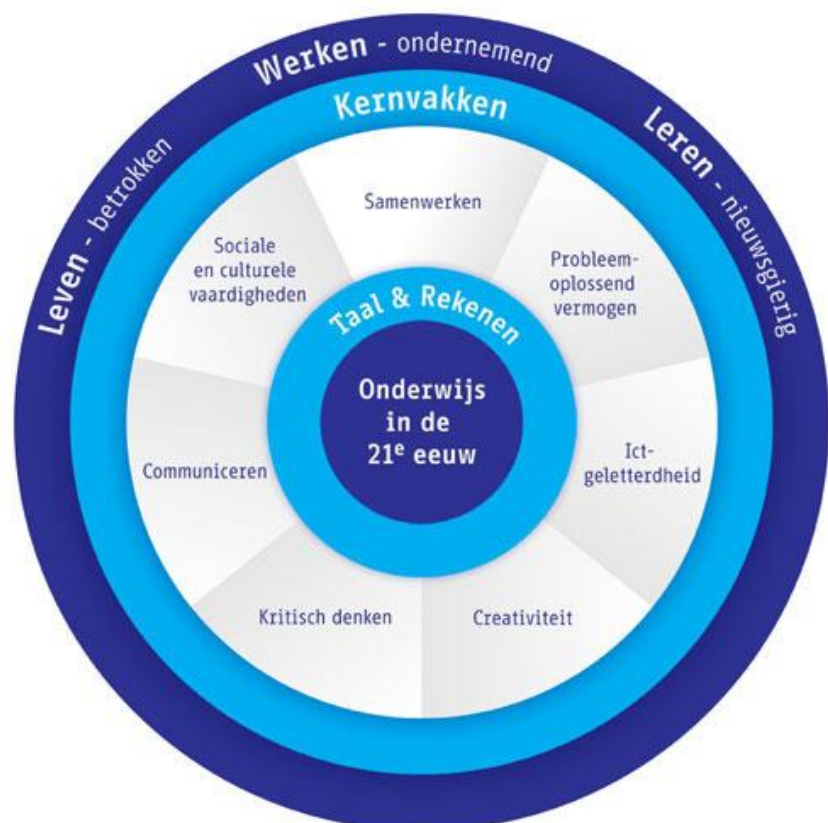
Bij de voorbereiding van ieder thema worden per vakgebied de kerndoelen bepaald. De Klim gebruikt de kerndoelen die opgesteld zijn door SLO landelijk expertisecentrum leerplanontwikkeling.

(slo.nl/primair) Voor leerlingen die een eigen leerlijn (OPP) hebben worden de doelen van CED groep gebruikt, omdat de CED doelen uitgesplitst zijn in functioneringsniveaus. (cedgroep.nl)

In de schoolgids staan de doelenstellingen per vakgebied beschreven.

Naast de SLO doelen vindt De Klim het belangrijk dat kinderen werken aan vaardigheden als samenwerken, onderzoeken en creatief denken. Aan deze doelen wordt onder andere gewerkt in de themagebonden lessen die de leerlingen krijgen van de Kunstenaar in school. Gedurende vier jaar zijn er verschillende kunstenaars die in de school hun atelier hebben en de leerlingen les geven. Deze kunstenaars hebben de 'Beroepskunstenaar in de klas' opleiding (BIK) voltooid en zijn geschoold in het geven van kunsteducatieprojecten vanuit hun eigen kunstenaarschap.

Vanaf groep 4 leren kinderen onderzoeksvaardigheden in te zetten tijdens de themalessen. De leerlingen brainstormen over een onderwerp, stellen onderzoeksvragen op, voeren op verschillende manieren onderzoek uit (hierin wordt verschil tussen uitzoeken en onderzoeken gemaakt) en er wordt een eindproduct gemaakt. Deze manier van werken sluit aan bij de 21st century skills. Dit zijn de vaardigheden die kinderen nu moeten leren om voorbereid te zijn op de samenleving van de 21ste eeuw. Technologie heeft de manier waarop we samen werken en leven enorm veranderd. Nieuwe functies ontstaan en vragen om andere of nieuwe competenties. Landelijk komt er steeds meer aandacht voor deze vaardigheden, die De Klim al grotendeels toepast. De komende jaren zal De Klim verder gaan met inzetten op de 21st century skills.

21st century skills (kennisnet.nl)

4 Theorie

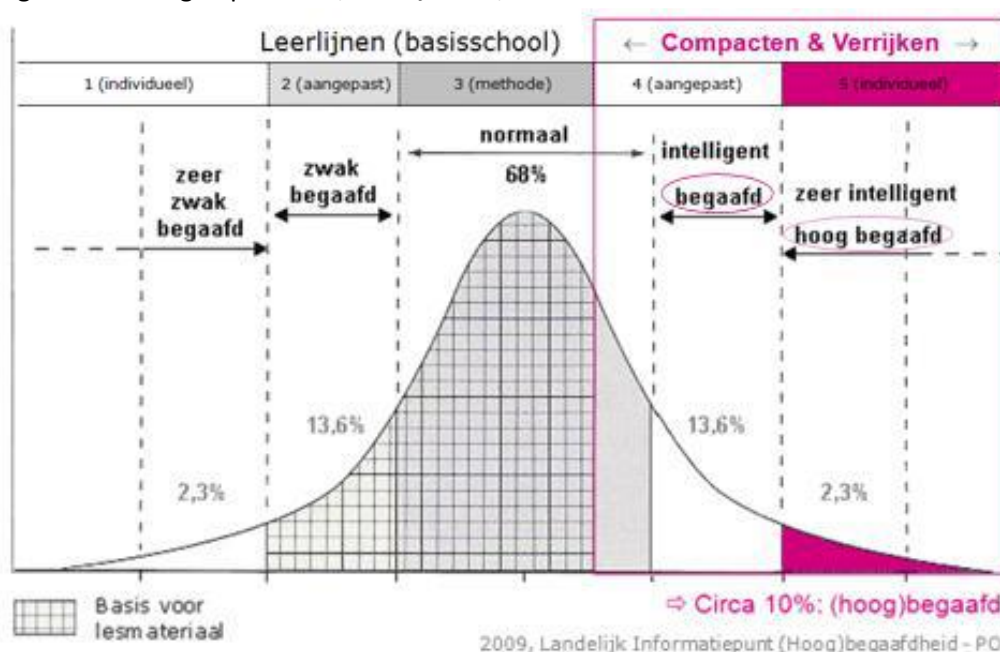
4.1 Beschrijving van hoogbegaafdheid

Hoewel er in dit beleidsplan van 'excellente leerlingen' in plaats van 'hoogbegaafdheid' wordt gesproken, is het toch belangrijk om te weten welke theorieën over hoogbegaafdheid er bestaan en welke De Klim onderschrijft. Op De Klim is de specialist hoogbegaafdheid degene die is gespecialiseerd in de toepassing van de theorie. Ook houdt de specialist hoogbegaafdheid actuele ontwikkelingen op het gebied van hoogbegaafdheid bij. De intern begeleider heeft na de specialist hoogbegaafdheid de meeste kennis over het onderwerp. Alle leerkrachten zijn op de hoogte gesteld van de hieronder beschreven theorie. De komende jaren zullen de leerkrachten de theorie gaan toepassen en eigen maken.

4.1.1 Modellen over het begrip hoogbegaafdheid

Hoogbegaafdheid wordt door veel mensen begrepen als het hebben van hoge intellectuele capaciteiten (IQ). Het gemiddelde IQ is ongeveer 100. Leerlingen met een IQ van 70 tot 80 zullen veel moeite hebben met de leerstof en leerlingen met een nog lager IQ zullen vaak aangewezen zijn op speciaal onderwijs. Aan de bovenkant zie je dat leerlingen met een IQ van tussen de 110 en 120 bovengemiddeld intelligent zijn. Met een IQ van tussen de 120 en 130 word je begaafd genoemd en een IQ van 130 of hoger duidt op hoogbegaafdheid. Het IQ kan gemeten worden door middel van een IQ test. Er zijn IQ testen beschikbaar vanaf de leeftijd van 4 jaar. Er moet wel rekening mee gehouden worden dat IQ testen op jong leeftijd aanzienlijk minder betrouwbaar zijn. De score kan nog flink veranderen naarmate een kind ouder wordt. Dit kan onder andere komen door een mogelijke ontwikkelingssprong die een kind kan maken, vooral op verbaal gebied. Doordat IQ scores bij kleuters nog zo onbetrouwbaar zijn, spreken we op De Klim bij kleuters van een ontwikkelingsvoorsprong in plaats van hoogbegaafdheid.

In dit model dat is gebaseerd op The Bell Curve (Hernstein & Murray, 1994) wordt een landelijk gemiddelde van 10% hoogbegaafde leerlingen per klas aangegeven. Op De Klim hebben wij circa 20% hoogbegaafde leerlingen per klas. (Zie: hoofdstuk 2)

Naast het IQ spelen er nog andere factoren mee die bepalen of iemand hoogbegaafd is. Renzulli beschreef dit in 1985 zijn triadisch model. Hij stelt dat de basis voor hoogbegaafdheid wordt gevormd door drie factoren:

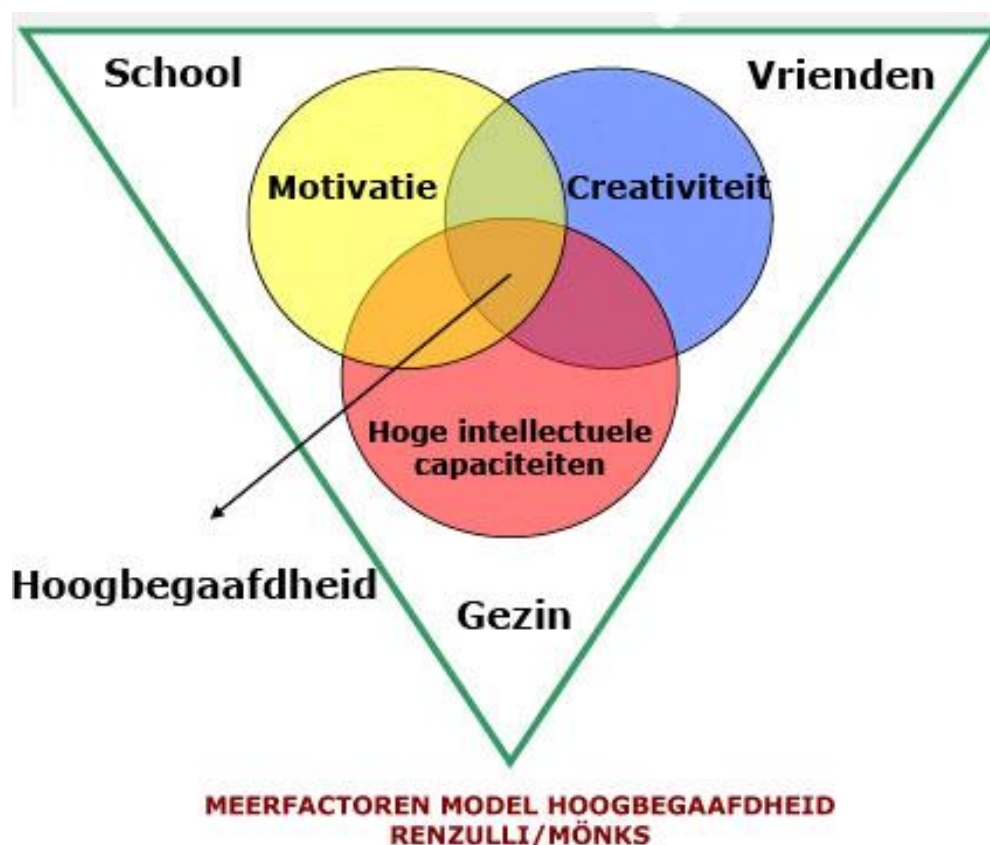
- Een hoge intelligentie (hoog IQ)
- Doorzettingsvermogen (motivatie)
- Creativiteit

In zijn model overlappen deze drie factoren elkaar en daar waar ze elkaar alle drie overlappen is er sprake van hoogbegaafdheid.

Mönks voegt aan het model van Renzulli nog drie omgevingsfactoren toe die volgens hem mede bepalen of de hoogbegaafdheid tot uiting komt. Deze factoren zijn:

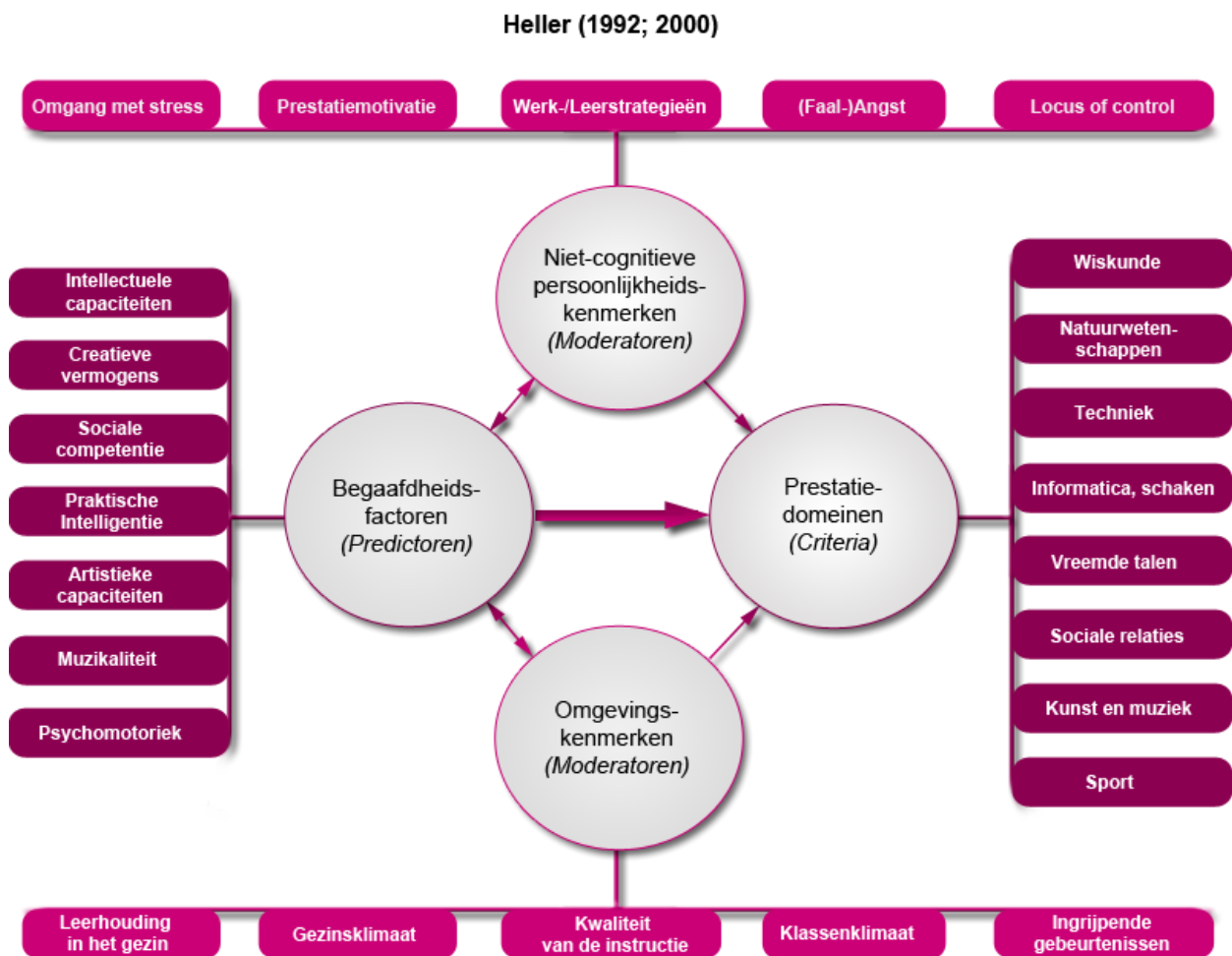
- Thuis (gezin)
- School (klas, aanpak, klasgroep)
- Peers (ontwikkelingsgelijken, kameraden, vrienden)

Deze factoren plaatst hij in een driehoek om het triadisch model van Renzulli heen. Dit model wordt het meerfactoren model (1985) genoemd.

Het meerfactorenmodel wordt door Heller verder uitgebreid. Hij voegt er de ideeën van Gardner aan toe die een theorie over meervoudige intelligentie heeft ontwikkeld. (Zie bijlage 4: theorie Gardner)

In het model van Heller wordt naast begaafdheden (links) en omgevingskenmerken (onder), ook de invloed van (niet-cognitieve) persoonlijkheidskenmerken (boven) beschreven. Daarnaast worden de prestatiegebieden weergegeven waarin prestaties geleverd kunnen worden (rechts.)

Bron: Landelijk Informatiepunt (Hoog)begaafdheid PO

hoogbegaafdheid.slo.nl

Het team van De Klim heeft de verschillende theorieën over hoogbegaafdheid bestudeerd en naast de visie gelegd. Hieruit is de conclusie getrokken dat de theorie van Heller het beste bij De Klim past. In de visie van De Klim staat beschreven dat De Klim bij het begeleiden van excellente leerlingen wil samenwerken met ouders en dat ook factoren als klassenklimaat erg belangrijk zijn. In het model van Heller is dit terug te vinden in de omgevingskenmerken. Daarnaast vindt De Klim het proces dat een leerling aflegt belangrijker dan het eindresultaat. Doordat er op De Klim zo procesgericht gewerkt wordt, is er in het team al bewustzijn van de invloed van persoonlijkheidskenmerken. Ook deze kenmerken zijn terug te vinden in het model van Heller. De Klim zet daarom in haar beleid voor excellente leerlingen naast het cognitieve stuk met name in op de executieve functies.

4.1.2 Executieve functies

Executieve functies zijn de vaardigheden die je nodig hebt om een taak uit te kunnen voeren. Ze maken het mogelijk om rationele beslissingen te nemen, impulsen onder controle te houden en te kunnen focussen op wat belangrijk is. Verminderde executieve functies leiden tot problemen met doelgericht gedrag. In de klas merk je dit doordat leerlingen bijvoorbeeld moeite hebben met het beginnen aan hun werk, huiswerk niet af krijgen, van slag raken als er dingen in de klas ineens anders gaan, of het moeilijk vinden om naar hun eigen aandeel in gebeurtenissen te zien. Wanneer de executieve functies niet geoefend worden is de kans groot dat kinderen hier tegenaan lopen op de middelbare school.

Executieve functies helpen ons gedrag te reguleren. Ze doen dat globaal op twee manieren.

‘De eerste heeft betrekking op het gebruik van bepaalde denkvaardigheden waarmee we doelen kiezen en realiseren of waarmee we oplossingen voor problemen bedenken. Het gaat daarbij om de volgende vaardigheden:

- *Planning*: het vermogen om een plan te bedenken om een doel te bereiken of een taak te voltooien. Het gaat daarbij ook om het vermogen om beslissingen te nemen over waar we onze aandacht op moeten richten of niet;
- *Organisatie*: het vermogen om in te schatten hoeveel tijd we hebben, hoe we die kunnen indelen en hoe we ons aan de tijdslimieten en deadlines kunnen houden. Het gaat ook om het besef dat tijd belangrijk is;
- *Werkgeheugen*: de vaardigheid om informatie in het geheugen te houden bij het uitvoeren van complexere taken. Daarbij gaat het erom eerder geleerde vaardigheden, ervaringen of probleemoplossingsstrategieën toe te passen in een actuele of toekomstige situatie.
- *Metacognitie*: het vermogen om een stapje terug te doen om jezelf en de situatie te overzien, om te bekijken hoe je een probleem aanpakt. Het gaat daarbij om zelfmonitoring en zelfevaluatie.

Deze vaardigheden helpen ons een beeld te vormen van een doel, een pad in de richting van dat doel en de hulpbronnen die we onderweg nodig zullen hebben. Ze helpen ons ook om dat beeld te onthouden, zelfs als dat doel ver verwijderd is en andere gebeurtenissen onze aandacht vragen en geheugenruimte innemen. Om dat doel te bereiken moeten we andere executieve functies op een tweede manier gebruiken om ons gedrag te sturen of aan te passen. Daarbij gaat het om de volgende vaardigheden:

- *Reactie-inhibitie*: het vermogen om na te denken voor we iets doen waardoor we de tijd krijgen om een situatie te beoordelen en na te gaan hoe ons gedrag deze beïnvloedt;
 - *Emotieregulatie* (ook wel zelfregulatie en affect genoemd): het vermogen om emoties te reguleren om doelen te realiseren, taken te voltooien of gedrag te controleren en te sturen;
 - *Volgehouden aandacht*: de vaardigheid om aandacht te blijven schenken aan een situatie of taak, ondanks afleiding, vermoeidheid of verveling;
 - *Taakinitiatie*: het vermogen om zonder dralen aan een taak te beginnen, op tijd en op een efficiënte wijze;
 - *Flexibiliteit*: de vaardigheid om plannen te herzien als zich belemmeringen of tegenslagen voordoen, zich nieuwe informatie aandient of er fouten worden gemaakt. Het gaat daarbij om aanpassing aan veranderende omstandigheden;
 - *Doelgericht doorzettingsvermogen*: het vermogen om een doel te formuleren, dat te realiseren en daarbij niet afgeleid of afgeschrikt te worden door andere behoeften of tegengestelde belangen.’
- (Dawson & Guare, 2013)

4.1.3 TASC wiel

Veel excellente leerlingen lopen in hun schoolcarrière vroeger of later tegen het feit aan dat ze eigenlijk niet geleerd hebben hoe ze alle handige eigenschappen die ze in zich hebben zodanig kunnen gebruiken dat ze hun potentieel ook echt verzilveren. Het aanbod van de gebruikelijke lesstof vraagt nauwelijks enige inspanning van hen om te begrijpen. In veel gevallen is de stof zo gemakkelijk voor hen dat er wezenlijk geen sprake van leren meer is. Ze konden het al, maar hadden het gewoon nog nooit eerder gedaan. Het gevolg is dat het kind niet leert hoe het een echte leertaak moet aanpakken. Om dit te voorkomen is het goed om excellente leerlingen in een vroegtijdig stadium te leren leren en daarbij gebruik te maken van die leer- en persoonlijkheidseigenschappen.

Werken met het TASC wiel is bij uitstek geschikt om binnen de groep eenvoudiger te kunnen differentiëren en er ervoor te zorgen dat ook de excellente leerling aan zijn leerbehoeften toekomt. TASC is een verzameling van taakgerichte activiteiten in een sociale context met als doel te leren leren. Het TASC wiel gaat uit van acht opeenvolgende fasen waarbij zowel werkvoorbereiding, -uitvoering als -evaluatie een natuurlijk onderdeel van het leerproces vormen. In deze acht fasen wordt een sterke sociale context aangeboden waarbij kinderen met en van elkaar leren en elkaar ondersteunen. Zo krijgen ze niet alleen oog voor andermans sterke en zwakke kanten, maar wordt juist het reflecteren op het eigen leren gestimuleerd. In bijlage 7 wordt het TASC wiel verder toegelicht.

De strategie van het TASC wiel bevat enkele heel specifieke kenmerken die bijzonder goed inzetbaar zijn bij het onderwijs aan excellente leerlingen. Denk aan het maken van de Mindmap. Een Mindmap komt tot stand door te brainstormen, vrij te associëren over een bepaald onderwerp en vervolgens in die ideeën structuur aan te brengen. Excellente leerlingen zijn veelal associatieve denkers en deze benadering helpt hen in dat denken structuur aan te brengen. Excellente leerlingen kunnen zo enorm opgaan in hun eigen plannen en oplossingsstrategieën dat ze nauwelijks meer oog hebben voor de suggesties die andere kinderen aandragen. Binnen het TASC wiel worden excellente leerlingen gestimuleerd niet alleen hun eigen plannen te uiten, maar ook aandacht te hebben voor de ideeën van anderen. Doordat de groep met elkaar reflecteert op alles wat aangedragen wordt, leert het hoogbegaafde kind dat hij niet de enige hoeft te zijn met de juiste oplossing en dat er meerdere wegen naar Rome kunnen leiden. Tot slot kan gezegd worden dat door het TASC wiel te hanteren er een veilig klassenklimaat wordt geschapen waarin ieder kind zijn plek heeft en naar eigen vermogen een gewaardeerde inbreng kan leveren en misschien is dat voor excellente leerlingen wel het grootste winstpunt als zij zo leren leren.

TASC wiel, Belle Wallace, 1993

4.1.4 Top-down leren

Top-down leren is de manier van leren die het beste aansluit bij excellente (hoogbegaafde) leerlingen. Om te begrijpen wat top-down leren precies inhoudt, is het goed om te begrijpen wat bottom-up leren is. Bottom-up leren is de manier van leren die standaard op basisscholen wordt gebruikt. De lesstof wordt stap voor stap aangeboden. Er wordt steeds een klein aspect eigen gemaakt waarna de klas weer door gaat naar het volgende onderdeel. Bij top-down leren wordt er uitgegaan van het einddoel. Dus in plaats van stapsgewijs toe te werken naar een einddoel is het doel het begin van het leerproces. De excellente leerling wil graag de onderliggende onderwerpen aanvullen met kennis als het nodig is om het einddoel 'de top' beter te begrijpen. Deze manier van leren loopt synchroon met de manier van denken van de excellente leerling, het is leren vanuit het geheel.

"Topdownlezers beginnen achter in een boek bij de conclusies.
Als ze het niet eens zijn met de conclusies, stoppen ze.
Als ze het eens zijn met de conclusies, stoppen ze.
Als ze de conclusies niet begrijpen, dan gaan ze bladeren."
(Arie van Kessel)

4.1.5 Taxonomie van Bloom

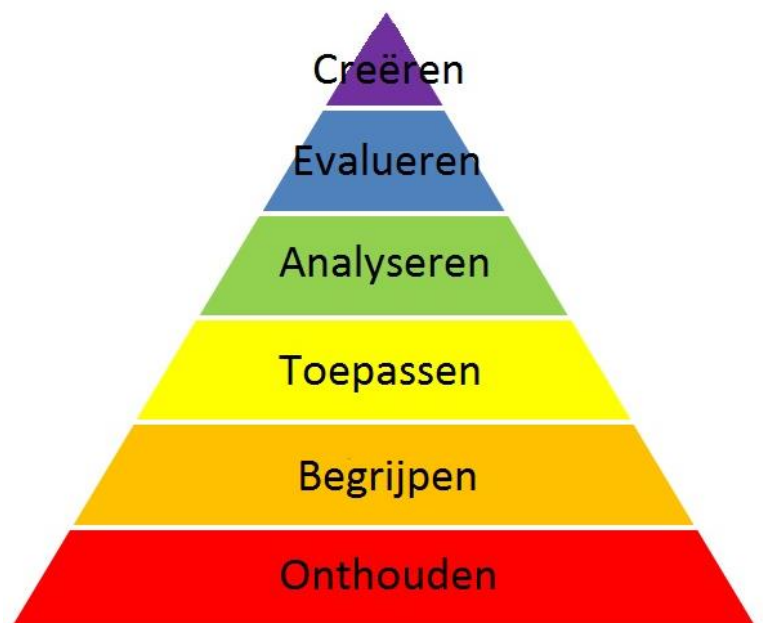
De taxonomie van Bloom kan gebruikt worden om opdrachten uitdagender te maken. De taxonomie van Bloom zal op De Klim met name tijdens 'thematisch werken' ingezet worden. (Zie: *verrijking bij themavakken op pagina 36*) De taxonomie van Bloom laat zien hoe cognitieve processen geordend kunnen worden naar complexiteit. Anderson en Krathwohl hebben daar een model van gemaakt waarbij ze de oorspronkelijke vierde fase 'synthese' hebben vervangen door 'creëren'. (Brouwer & Ahlers, 2011)

Door bepaalde vragen te stellen kan de leraar de leerling stimuleren in de bovenste drie niveaus te denken. Deze vragen noemen we vragen van hogere orde vragen. In de bijlage is een uitgebreide beschrijving van dit soort vragen te vinden. (Zie bijlage 16: kwaliteitskaart excellentiebevordering)

Processen van hogere orde

Processen van lagere orde

De taxonomie van Bloom, de ordening van cognitieve processen. (Anderson & Krathwohl, 2011)

4.1.5 Zone van naaste ontwikkeling

De term 'zone van naaste ontwikkeling' wordt in dit beleidsplan meerdere malen gebruikt. Zone van naaste ontwikkeling is het aanspreken van een kind op een niveau dat net buiten bereik van het kind is. De Russische psycholoog Vygotsky heeft veel onderzoek gedaan naar de manier waarop kinderen leren. In zijn ontwikkelingstheorie (1978) staat centraal dat kinderen leren door samen met volwassenen of leeftijdsgenootjes activiteiten te ondernemen. Volwassenen kunnen ontwikkeling van kinderen stimuleren door hen de juiste hulp te bieden.

Vygotsky onderscheidde verschillende leerniveaus bij kinderen:

- Het actuele ontwikkelingsniveau: activiteiten die een kind al zelfstandig kan volbrengen;
- Het hogere ontwikkelingsniveau: activiteiten die het kind nog niet zelfstandig kan, maar wel wanneer het sociale ondersteuning krijgt bij de uitvoering ervan. Dit wordt ook wel de zone van de naaste ontwikkeling genoemd. (ontwikkelingsvoorsprong.info)

4.1.6 Onderpresteren

Slechts een deel van de excellente leerlingen doorloopt de basisschool zonder problemen. Wanneer een excellente leerling onder zijn of haar niveau wordt aangesproken wordt, kan het gebeuren dat de leerling gedemotiveerd raakt. Dit heeft allerlei problemen tot gevolg, zoals verveling, sociale problemen, perfectionisme en onderpresteren. Bij onderpresteren spant de leerling zich niet langer in voor taken, doordat de leerling niet op het eigen niveau uitgedaagd wordt. Er zijn twee types onderpresteren: relatief en absoluut. Als een leerling relatief onderpresteert kan hij of zij meer, maar blijven de prestaties wel gelijk aan de norm van de groep. Hierdoor zijn deze leerlingen lastig te signaleren. Bij absoluut onderpresteren zijn de prestaties van de leerling onder eigen niveau en ook onder het niveau van de groep. Hierdoor vallen deze leerlingen meer op. In zijn boek 'Bright minds, poor grades' beschrijft Whitley de kenmerken van onderpresteerders. (Whitley, 2001) Ook beschrijft hij verschillende types van onderpresteren en de manier om hier mee om te gaan. Whitley beschrijft de volgende kenmerken van onderpresteerders:

- Onderpresteerders zijn slim, ze werken niet zoveel als noodzakelijk is om succesvol te zijn.
- Onderpresteerders hebben te weinig doorzettingsvermogen, ook op momenten dat ze graag succes willen hebben
- Onderpresteren is een chronisch probleem en dat gaat niet zomaar over of weg
- Onderpresteren bestaat meestal in meer dan een gebied van het leven
- Onderpresteerders doen het gewone werk niet

De oplossing tegen onderpresteren zit hem niet in straffen en belonen, logica, alleen maar studievaardigheden trainen of de leerling zelf de consequenties laten voelen en verder niets doen. De kern van de oplossing ligt bij de interne locus of control van de leerling. De leerling moet voelen dat hij of zij zelf verantwoordelijk is voor de prestaties die hij of zij levert. Een uitgebreidere beschrijving van onderpresteren en de verschillende typer is toegevoegd als bijlage. (Zie bijlage 5, samenvatting 'Bright minds, poor grades')

5 Doelstellingen

5.1 Huidige situatie

In de huidige situatie op De Klim is het zo dat alle leerlingen op gebied van rekenen en spelling in het groepshandelingsplan doelgericht aan het werk kunnen. Deze leerlingen krijgen de uitdaging waar nodig door middel van compacten en verrijken. De goede rekenaars zitten in de methode Pluspunt op de 'drie sterren lijn'. Daarnaast werken deze leerlingen met verrijkingsmateriaal in de vorm van werkboekjes en spelletjes. Voor sommige leerlingen is dit aanbod afdoende en voor andere leerlingen is het nodig dat we steeds opnieuw bekijken hoe we de nodige uitdaging bieden. Hier is op dit moment geen vaste richtlijn voor, er wordt samen met de leerling, leerkracht en ouders overlegd over de juiste aanpak.

Voor spelling is het aanbod vanuit de methode helder voor excellente leerlingen. Echter, binnen het team leven vragen over extra uitdaging met betrekking tot spelling. De extra uitdaging die de methode biedt wordt door de leerlingen en leerkrachten te makkelijk gevonden. Dit is opvallend aangezien de scores van deze leerlingen op gebied van spelling lager zijn dan verwacht. Dit punt zal meegenomen worden door de taalspecialist. Binnen het thema worden door de leerkrachten samen met de leerlingen uitdagende opdrachten en onderzoeken bedacht. De kwaliteit van deze extra uitdaging is wisselend wordt beïnvloed door de kennis en motivatie van de betreffende leerkracht. Daarnaast weten leerkrachten niet goed welke eisen ze aan deze leerlingen kunnen stellen en welke leerlingen in aanmerking komen voor extra uitdaging. Het is dus niet duidelijk welke normen er gehanteerd worden.

In het schooljaar 2013-2014 is er een werkgroep excellente leerlingen geformeerd, bestaande uit de specialist hoogbegaafdheid, de intern begeleider en twee leerkrachten. De deelnemende leerkrachten en de intern begeleider hebben scholing over hoogbegaafdheid bij het SPO gevolgd. De hoogbegaafdheidsspecialist heeft de opleiding Hoogbegaafdheid en differentiatie aan de HU afgerond. De werkgroep excellente leerlingen heeft het schooljaar 2013-2014 ingezet op bijscholing van het team. In een aantal vergaderingen is de basistheorie over hoogbegaafdheid aan bod gekomen. Ook zijn de onderwerpen onderpresteren en signaleren aangestipt. In schooljaar 2013-2014 is de bewustwording van het team vergroot. Op het gebied van signalering is al enige verandering zichtbaar, meer leerkrachten signaleren zelf exellente leerlingen.

Binnen het team zijn er keuzes gemaakt met betrekking tot beleid. De hoogbegaafdheidsspecialist heeft deze keuzes verwerkt in dit beleidsplan excellente leerlingen.

5.2 De doelgroep

De doelgroep van dit beleid in groep 1 en 2 zijn leerlingen:

- waarvan de leerkracht n.a.v. observaties, een oudergesprek en overleg met de intern begeleider vaststelt dat hij of zij te weinig uitdaging krijgt binnen het reguliere curriculum, en:
- die een I scoren op de Cito toetsen taal voor kleuters en rekenen voor kleuters. En in groep 2 op de AVI leestoets niveau >M3 beheersingsniveau scoren.

De doelgroep van dit beleid in groep 3 zijn leerlingen:

- waarvan de leerkracht n.a.v. observaties, een oudergesprek en overleg met de intern begeleider vaststelt dat hij of zij te weinig uitdaging krijgt binnen het reguliere curriculum, en:
- die een I scoren op de Cito toetsen rekenen en spelling. En die op de toetsen technisch lezen AVI niveau >E3 en DMT niveau I scoren.
- die een hoge IQ score hebben op een intelligentietest

De doelgroep van dit beleid zijn in groep 4 tot 8 leerlingen:

- waarvan de leerkracht n.a.v. observaties, oudergesprekken en overleg met de intern begeleider vaststelt dat hij of zij te weinig uitdaging krijgt binnen het reguliere curriculum, en:
- die een I scoren op de Cito toetsen begrijpend lezen en rekenen, of:
- die een hoge IQ score hebben op een intelligentietest

De Klim is zich ervan bewust dat met de doelgroep die hierboven vastgesteld wordt, een groep onderpresterende leerlingen niet in beeld is. De Klim kiest er bewust voor om eerst in te zetten op de meest opvallende groep excellente leerlingen. Wanneer het onderwijs aan deze leerlingen stevig staat (en de leerkrachten dus de nodige competenties hebben ontwikkeld), gaat De Klim bewust inzetten op leerlingen die absoluut en relatief onderpresteren. Doordat leerkrachten het komende jaar hun kennis en competenties m.b.t. onderwijs aan excellente leerlingen wel aan het vergroten zijn, zullen al meer leerlingen die niet in bovenstaande doelgroep vallen worden gesignaleerd. Hiermee wil De Klim een soepele overgang creëren naar een uitgebreidere doelgroep, waarin ook onderpresteerders worden meegenomen.

5.3 Ambitie en doelen

De ambitie van De Klim is om aan de behoeften van alle betrokken partijen te voldoen. Die behoeften zijn als volgt:

De school heeft behoefte aan een doorgaande lijn, uitgewerkt en op papier en passend bij het thema onderwijs.

De leerkrachten hebben behoefte aan kennis en praktische handvatten om structureel en planmatig op excellente leerlingen in te zetten.

De ouders hebben behoefte aan inzicht in het onderwijsaanbod voor excellente leerlingen. Binnen dat aanbod zien ouders een meerwaarde in het ontwikkelen van executieve functies, als een goede voorbereiding op het VO.

De leerlingen willen aangesproken worden op hun eigen niveau.

Bij het stellen van de doelen wordt aangesloten bij de andere trajecten die voor de komende jaren zijn gepland. Schoolbreed is het speerpunt van de komende jaren '21st century skills'. Het beleid

voor excellente leerlingen sluit hierbij aan, door de nadruk te leggen op onderzoekend leren en de executieve functies. Er zal een samenwerking tot stand worden gebracht tussen de werkgroep excellente leerlingen, de ICT specialist de onderzoeksgroep zelfsturend leren.

Met de hoofddoelen die in dit beleid gesteld worden wil De Klim drie dingen bereiken. De Klim wil dat de excellente leerlingen aan het eind van groep 8:

- zich competent, autonoom en in goede relatie met andere voelen.
- de vaardigheden beheersen die ze nodig hebben in het voortgezet onderwijs.
- een VWO schooladvies hebben gekregen.

De hoofddoelen zijn op te delen in subdoelen. Deze zijn verdeeld in korte en lange termijn subdoelen. Op korte termijn (schooljaar 2014-2015) zijn de doelen gericht op bewustwording van leerkrachten vergroten, kennis over hoogbegaafdheid en executieve functies vergroten, ouders informeren en verbreding van het curriculum.

De subdoelen zijn:

1. De Klim weet wie de excellente leerlingen op school zijn.
2. De excellente leerlingen worden aangesproken op hun niveau.
3. De excellente leerlingen kunnen aan het eind van groep 8 zelfstandig onderzoek doen middels het TASC wiel.
4. De excellente leerlingen weten wat hun sterke en zwakke executieve functies zijn en hebben handvatten om hier mee om te gaan.
5. De excellente leerlingen hebben inzicht in hun eigen leerproces.
6. De excellente leerlingen beheersen aan het eind van groep 8 de reguliere lesstof zonder hiaten.
7. De excellente leerlingen hebben voor rekenen en begrijpend lezen een vaardigheidsgroei die past bij de 10% hoogst scorende leerlingen volgens CITO. (zie bijlage 6: CITO tabel tussenopbrengsten)
8. Het beleid Sociaal-Emotionele ontwikkeling wordt verrijkt door kennis en praktische handvatten rondom excellente leerlingen en hun welbevinden.

Met behulp van de volgende middelen wordt aan de doelen gewerkt:

Het TASC model wordt geïntegreerd in het onderwijs op De Klim. (zie bijlage 7: TASC model, Wallace ed., 2001) Dit model sluit aan op de manier van werken in het thematisch onderwijs en biedt de leerkracht praktische handvatten voor verdieping.

De theorie rondom executieve functies geeft inzicht in de gebieden waarin excellente leerlingen zich moeten ontwikkelen.

Subdoel 1: De Klim weet wie de excellente leerlingen op school zijn.			
	2014-2015	2015 - 2016	> 2016
Tussendoel 1	<i>We hebben in november 2015 een protocol excellente leerlingen dat voortkomt uit het beleidsplan excellente leerlingen.</i>		
Activiteit	Er is een website versie van het beleid exellente leerlingen (specialist hb en specialist onderzoekend leren)	Het beleid exellente leerlingen is uitgewerkt tot een praktisch protocol.	

Subdoel 1: De Klim weet wie de excellente leerlingen op school zijn.			
	2014-2015	2015 - 2016	> 2016
Tussendoel 2	<i>Leerkrachten kunnen zelf in hun eigen groep excellente leerlingen signaleren.</i>		
Activiteit	Begrijpen theorie hoogbegaafdheid - startvergadering (specialist hb) Signalering a.h.v. groepsoverzicht, warme overdracht, startgesprekformulier, oudergesprekken, vaardigheidsscores Gebruik versnellingswenselijkheidslijst (zie bijlage 10, versnellingswenselijkheidslijst).	Uitproberen, observeren en evalueren theorie hoogbegaafdheid Oktober: aanpassen intakeformulier m.b.t. ontwikkelingsvoorsprong(specialist hb en onderbouwcoördinator)	Uitproberen, observeren en evalueren theorie hoogbegaafdheid Binnen het team creëren en delen van kennis over hoogbegaafdheid Signaleren van onderpresteerders d.m.v. signaleringslijst SI-DI protocol - vragen uit signaleringslijsten verwerken in startgesprek formulier (specialist hb) - vragen uit signaleringslijsten verwerken in groepsoverzicht (IB'er)

Subdoel 2: De excellente leerlingen kunnen aan het eind van groep 8 zelfstandig onderzoek doen middels het TASC wiel.
Subdoel 3: De excellente leerlingen weten wat hun sterke en zwakke executieve functies zijn en hebben handvatten om hier mee om te gaan.
Subdoel 4: De excellente leerlingen hebben inzicht in hun eigen leerproces.
Subdoel 5: De excellente leerlingen worden aangesproken op hun niveau bij thematisch werken.

2014 – 2015		2015 – 2016	> 2016
Tussendoel 1	Het team zet het TASC wiel in binnen het thema bij de excellente leerlingen.		
Activiteit	Extra uitdaging dmv 1x per week Engelse les (door ouder, begeleiding en evaluatie specialist hb) Begrijpen van het TASC wiel - oktober: vergadering theorie (specialist hb) - januari: vragenmuur binnen themavoorbereiding - maart: verdieping theorie vragenwand met kijkwijzer leerkrachtvaardigheden vragenwand Uitproberen en scholingsmateriaal ontwikkelen TASC wiel dmv onderzoeksgroep II groep 6 - januari: start lessen iedere woensdag - maart: evaluatie + start nieuwe cyclus TASC wiel - mei: evaluatie + start nieuwe cyclus TASC wiel - juni: evaluatie verzameld materiaal voor bijscholing - juli: draaiboek TASC wiel af	Kunnen toepassen van het TASC wiel binnen het thema - startvergadering - september tot december: collegiale consultatie (o.a. kijkwijzer leerkrachtvaardigheden vragenwand) Leerlingen kunnen begeleiden bij het zelfstandig gebruiken van het TASC wiel	Leerlingen kunnen begeleiden bij het zelfstandig gebruiken van het TASC wiel

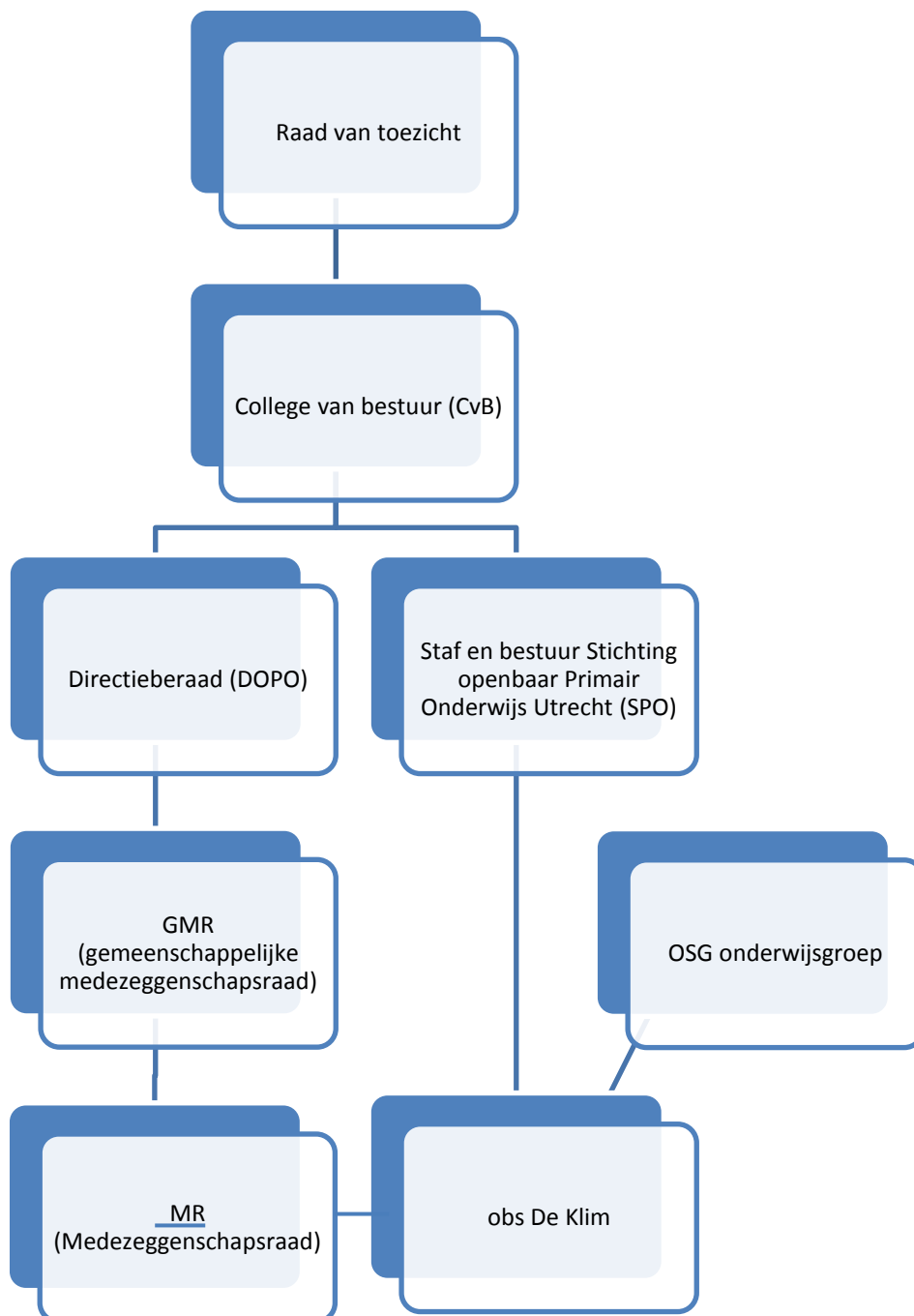
Subdoel 2: De excellente leerlingen kunnen aan het eind van groep 8 zelfstandig onderzoek doen middels het TASC wiel. Subdoel 3: De excellente leerlingen weten wat hun sterke en zwakke executieve functies zijn en hebben handvatten om hier mee om te gaan. Subdoel 4: De excellente leerlingen hebben inzicht in hun eigen leerproces. Subdoel 5: De excellente leerlingen worden aangesproken op hun niveau bij thematisch werken.			
2014 – 2015		2015 – 2016	> 2016
Tussendoel 2	De excellente leerlingen weten wat hun sterke en zwakke executieve functies zijn en hebben handvatten om hier mee om te gaan.		
Activiteit	Begrijpen van de theorie rondom executieve functies Met kinderen en ouders ahv vragenlijst zwakke en sterke executieve functie benoemen en het leerdoel bepalen voor het leerproces	Met kinderen en ouders ahv vragenlijst zwakke en sterke executieve functie bepalen Leerkrachten kunnen coachgesprekken inplannen en voeren met 2 leerlingen - MT creeërt thematijd in het rooster - Ontwikkelen kijkwijzer leerkrachtvaardigheden coachgesprek - januari tot juni: collegiale consultatie coachgesprek Ontwikkelen van standaard portfolio voor exellente leerlingen mbt executieve functies	Leerkrachten kunnen coachgesprekken mbt executieve functies plannen en voeren of begeleiden Toepassen van standaard portfolio voor exellente leerlingen mbt executieve functies

Subdoel 5: De excellente leerlingen worden aangesproken op hun niveau bij de methodische vakken. Subdoel 6: De excellente leerlingen beheersen aan het eind van groep 8 de reguliere lesstof zonder hiaten. Subdoel 7: De excellente leerlingen hebben voor rekenen en begrijpend lezen een vaardigheidsgroei die past bij de 10% hoogst scorende leerlingen volgens CITO.			
	2014-2015	2015 - 2016	> 2016
Activiteit	Opstellen en uitvoeren onderzoeksplan materialen verrijking methodevakken (ICT specialist) De leerkrachten geven hun instructie bij een nieuw onderwerp ook aan de excellente leerlingen en controleren d.m.v. de methode toets en cito toetsen of de instructie door de leerling begrepen is en toegepast wordt. De leerkracht biedt compacten en verrijken aan op het gebied van rekenen, spelling en technisch lezen	Conclusies en aanbevelingen onderzoek materialen verrijking methodevakken delen. (ICT specialist) Plan voor aanschaf, implementatie en evaluatie materiaal opstellen en bestellen (ICT specialist en MT) De specialisten rekenen en lezen coördineren en begeleiden de inhoudelijke evaluatie van compacten en verrijken in het groepsplan Het MT controleert of de leerkracht compacten en verrijken toepast (organisatorische evaluatie) Tijdens de groepsbespreking evalueert de leerkracht met de IB'er de vaardigheidsgroei van de exellente leerlingen bij rekenen en begrijpend lezen, indien nodig wordt een vervolg plan opgesteld.	Implementatie en evaluatie materialen verrijking methodevakken.

Subdoel 8: Het beleid sociaal-emotionele ontwikkeling wordt verrijkt door kennis en praktische handvatten rondom excellente leerlingen en hun welbevinden.			
	2014-2015	2015 - 2016	> 2016
Activiteit		Dit beleid excellente leerlingen wordt overgedragen aan de specialist gedrag	De specialist neemt in het beleid sociaal-emotionele ontwikkeling een deel op over excellente leerlingen

5.4 Omgeving en partners

Het organogram van De Klim en haar omgeving:

Naast de partijen die in het organogram genoemd worden, zijn er nog enkele andere partners die invloed hebben op het beleid voor excellente leerlingen:

Medezeggenschapsraad (MR): ouders en leerkrachten zijn vertegenwoordigd in de MR.

De MR heeft instemmingsrecht wanneer het gaat om het zorgplan (het beleid voor excellente leerlingen is onderdeel van het zorgplan).

Klankbordgroep: in de klankbordgroep zijn ouders vertegenwoordigd. De klankbordgroep heeft een adviserende rol en wordt om gerichte feedback gevraagd.

Leerlingraad: de leerlingen zijn vertegenwoordigd in de leerlingraad. De leerlingraad heeft een adviserende functie en zal om gerichte feedback worden gevraagd. De leerlingraad heeft vaste overlegmomenten met de directeur, maar kan ook door bijvoorbeeld de specialist hoogbegaafdheid om advies worden gevraagd.

Peuterspeelzalen en kinderdagverblijven: De Klim heeft een goede samenwerking met kinderdagverblijf Jolie. De werkwijze van dit kinderdagverblijf sluit aan bij de manier van werken op De Klim in de kleuterklas (werken met thema's). Er is regelmatig overleg om de overgang en overdracht van leerlingen zo goed mogelijk te laten verlopen. In schooljaar 2013-2014 hebben De Klim en Jolie een nieuw overdrachtformulier opgesteld, waarin signalen van een ontwikkelingsvoorsprong zijn opgenomen. (*Zie bijlage 13: overdrachtformulier Jolie*) In de samenwerking hebben Jolie en De Klim beide een inspirerende en adviserende rol.

Lerend netwerk bij project 'Nu voor later': in Utrecht is in 2012 een richtinggevend kader ontwikkeld voor de begeleiding en educatie van het jonge kind; het Utrechts Kwaliteitskader voor educatie van het jonge kind (UKK). De praktische uitvoering van dit Kwaliteitskader is het project Nu voor Later en is speciaal bedoeld voor de pedagogisch medewerkers en leerkrachten die met jonge kinderen werken. In dit project zijn lerende netwerken gevormd waarin professionals samen leren. De Klim vormt een lerend netwerk met kinderdagverblijf Jolie en kbs de Spits. Het doel is van elkaar meer te leren over onderwijs aan excellente leerlingen, of jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

6 Taken en bevoegdheden

Hier ziet u de rollen die horen bij de werkgroep excellente leerlingen.

De overige rollen binnen het beleid excellente leerlingen zijn:

Wie	Taak	Bevoegdheid
leerling	signaleren eigen behoefte aan meer uitdaging, dit aangeven aan de leerkracht	meedenken
	signaleren behoefte aan meer uitdaging van andere leerling, dit aangeven aan de leerkracht	meedenken
	leerdoelen bepalen	meedenken en meebeslissen
	reflecteren op leerdoelen	
groepsleerkracht	signaleren	meedenken
	gesprekken met ouders	meedenken
	doelen stellen voor de leerling in overleg met leerling	beslissen
	begeleiding leerling in de klas	meedenken en beslissen
	ontwerpen van lessen i.s.m. de andere leerkrachten	denken en beslissen
	monitoren voortgang en welbevinden leerling	meedenken
	kennis over excellente leerlingen hebben	meeweten
ouder	signaleren	meedenken
	doelen stellen voor de leerling	meedenken
	monitoren welbevinden leerling	meedenken
intern begeleider	signaleren	beslissen
	monitoren voortgang en welbevinden leerling	meedenken
	versnellen	beslissen
	kennis over de excellente leerlingen op onze school hebben	meeweten

7 Deskunigheid en attitude

7.1 Competenties

Tijdens het thematisch werken heeft de leerkracht verschillende rollen. Deze rollen vragen verschillende competenties van leerkrachten. Op De Klim zetten leerkrachten deze competenties in bij hun onderwijs aan de hele groep, waardoor niet alleen de excellente leerlingen maar ook de andere leerlingen kunnen profiteren van deze manier van lesgeven die alle leerlingen uitdaagt binnen hun mogelijkheden. De rollen en competenties die de leerkracht tijdens het thematisch werken toepast zijn:

- Echte oprechte aandacht aan leerlingen geven, laten merken dat je belangstelling voor de leerling en zijn of haar activiteiten hebt.
- Structuur en overzicht bieden, inhoudelijk ('Hoe ga je dat aanpakken?') en organisatorisch, bijvoorbeeld als een activiteit chaotisch wordt of helpen met plannen.
- De leerling ondersteunen door feedback te geven, of de leerling verder helpen door vragen te stellen.
- Meedoen als gelijkwaardige medespeler/onderzoeker. De leerkracht volgt de initiatieven van de leerlingen. In de onderbouw zie je vaak dat de leerkracht meespeelt in een hoek.
- Binnen een activiteit als leider optreden. Op die manier kan de leerkracht nieuwe elementen en bijvoorbeeld een nieuw probleem inbrengen. Zo kan het spel of onderzoek verbreding en verdieping krijgen.
- Als expert optreden. Als expert kan de leerkracht bepaalde vaardigheden voordoen, of als kennisbron dienen. De leerkracht doet bijvoorbeeld voor hoe je een experiment vormgeeft, of hoe je iets in een woordenboek kan opzoeken.
- Als adviseur optreden. De leerkracht blijft buiten de activiteit, maar geeft adviezen.
- Als waarnemer optreden. De leerkracht neemt afstand en observeert.

De leerkrachten op De Klim vinden het belangrijk om naast de leerkrachtcompetenties die tijdens thematisch werken worden ingezet, ook aandacht te besteden aan de competenties die specifiek voor excellente leerlingen gelden. Het valt op dat er veel overlap is tussen de competenties die de leerkracht tijdens thematisch werken inzet en de competenties die nodig zijn om goed onderwijs aan excellente leerlingen te geven.

Er zijn verschillende onderzoeken gedaan naar de competenties die een leerkracht nodig heeft om goed onderwijs aan excellente leerlingen te kunnen geven. In dit beleid nemen is een selectie opgenomen van de competenties die Derksen beschrijft in haar boek 'Gelukkig hoogbegaafd' (2011). Deze competenties komen uit een onderzoek van Laurie J. Croft. Daar voegen we nog enkele competenties aan toe uit het onderzoek van Scherpenzeel (2002). De selectie van competenties is gebaseerd op de visie van De Klim en hoe haalbaar de competenties voor alle leerkrachten zijn. De geselecteerde competenties gelden als standaard voor alle leerkrachten op De Klim.

De leerkracht:

- is in staat een positieve relatie op te bouwen met de leerling
- is inspirerend en motiverend
- is procesgericht, niet zozeer productgericht
- durft kinderen vrijheid te geven in hun leerproces
- kan het denken vanuit verschillende standpunten aanmoedigen
- heeft begrip van snelle denkstappen, ontdekkend leren
- kan processen kaderen
- is gericht op studievoordigheid
- kan uitdagende doelen stellen

- heeft kennis van diverse vakgebieden
- heeft kennis over hoogbegaafdheid

Onder de leerkrachten is een enquête afgenomen om de beginsituatie met betrekking tot bovenstaande competenties in beeld te krijgen. De conclusie naar aanleiding van deze enquête is als volgt:

De leerkrachten geven aan met bijna al hun excellente leerlingen een positieve band op te kunnen bouwen. Het helpt hierbij om kennis van de eigenschappen (en eigenaardigheden) van excellente leerlingen te hebben, dit zorgt voor meer begrip. Er is nog vraag naar meer kennis op dit gebied. Tijdens het thematisch werken voelen leerkrachten meer ruimte om leerlingen vrijheid te geven in hun leerproces en ontdekkend leren aan te moedigen, de rede hiervoor is dat leerkrachten niet gebonden zijn aan een methode. Wel geven ze aan te weinig ruimte te hebben in hun rooster om hier voldoende tijd aan te besteden. Het merendeel van de leerkrachten geeft aan het leerproces belangrijker te vinden dan het eindproduct. Echter doordat er vanuit bovenschoolse instanties en hierdoor ook een groot aantal ouders zo de nadruk wordt gelegd op de resultaten, voelen leerkrachten niet altijd de vrijheid om de resultaatgerichtheid los te laten. Het merendeel van de leerkrachten geeft aan graag uitdagende doelen te willen stellen gericht op het leerproces, maar hier nog niet voldoende kennis voor te hebben. Het stellen van doelen op gericht op de executieve functies wordt expliciet genoemd als iets wat de leerkrachten nuttig vinden om te leren.

7.2 Kennis en attitude

Obs De Klim is een lerende organisatie. Dit betekent dat alle teamleden hun creativiteit, nieuwsgierigheid en onderzoekende houding inzetten om bij de leerlingen te blijven aansluiten. De school biedt leerkrachten vertrouwen in hun kwaliteit en ruimte om zichzelf te ontwikkelen. In de praktijk betekent dit op het gebied van excellente leerlingen dat leerkrachten zelf de verantwoordelijkheid hebben om hun kennis over excellentie (en hoogbegaafdheid) en de werkwijze op De Klim te vergroten en de opgedane kennis te delen met hun collega's. Hiervoor ziet De Klim verschillende mogelijkheden, die de bovenbouwcoördinator de komende jaren verder uit zal werken:

- delen van artikelen, boekrecenties etcetera tijdens vergadermomenten
- delen van artikelen, boekrecenties etcetera via de 'X-schijf' op het digitale netwerk van De Klim en via social media
- delen van best practices tijdens collegiale consultaties
- intervisie over excellente leerlingen tijdens vergaderingen

Voor de collegiale consultaties wordt in het jaarrooster ruimte gemaakt, zodat alle leerkrachten hieraan in het schooljaar 2014-2015 één keer en in de daaropvolgende schooljaren minimaal twee keer per jaar kunnen deelnemen. Daarnaast wordt er in het jaarrooster één keer per jaar een vergadering voor intervisie over excellente leerlingen ingepland, deze vergadering vindt plaats rondom het moment van de groepsbespreking halverwege het schooljaar.

De specialist hoogbegaafdheid zorgt ervoor dat alle theorie die in dit beleid voorkomt beschikbaar is voor het hele team. Daarnaast zorgt de specialist hoogbegaafdheid in samenwerking met de werkgroep excellentie en het managementteam voor het organiseren van bijscholing. De bijscholing wordt grotendeels door de specialist hoogbegaafdheid gegeven. De specialist hoogbegaafdheid houdt bij welke workshops of cursussen over excellente leerlingen er buiten school gevolgd kunnen worden en houdt de collega's hierover op de hoogte. De bijscholing zal zich naar aanleiding van de beginsituatie van het team richten op de volgende onderwerpen:

- eigenschappen van excellente leerlingen
- het TASC wiel
- executieve functies, doelen stellen en de begeleiding in de klas

Het gevoel van 'resultaat druk' en te weinig tijd hebben in het rooster voor uitgebreid thematisch onderwijs zijn punten die moeten worden opgepakt door het managementteam. Het managementteam zal de visie waarin staat dat De Klim proces belangrijker vindt dan eindproduct actief moeten uitdragen. Hierdoor krijgen leerkrachten het vertrouwen dat zij hun onderwijs ook op deze manier mogen benaderen en voelen zij zich hierin gesteund door het management team. Ook zal het managementteam moeten kijken naar de priorisering in het rooster. Het thematisch werken is een speerpunt van de school, dit moet ook in het rooster zichtbaar zijn. Het is een aanbeveling voor het managementteam om hier duidelijk standpunt in te nemen en de visie krachtig uit te dragen.

7.3 Besluitvorming

Onderstaand schema geeft weer welke besluiten er binnen het beleid voor excellente leerlingen worden genomen, wie deze beslissing neemt en wie er besluit bij twijfel.

welk besluit	wie besluit	wie besluit bij twijfel
signaleringsbesluit	de internbegeleider in overleg met leerkracht, ouders en leerling	de internbegeleider, na overleg met de specialist hoogbegaafdheid
handelingsbesluit (hoe en aan welke doelen wordt gewerkt)	de leerkracht, in overleg met intern begeleider en ouders	de leerkracht
materialenbesluit (welke materialen worden ingezet)	de leerkracht	de leerkracht
materialenbesluit (welke materialen worden aangeschaft)	de specialist hoogbegaafdheid, in overleg met het managementteam	de directeur
prioriteitenbesluit van doelen voor de leerling	de leerkracht, in overleg met intern begeleider, ouders en leerling	de leerkracht, na overleg met de intern begeleider
prioriteitenbesluit van beleidsdoelen	de specialist hoogbegaafdheid, in overleg met de werkgroep excellentie	de specialist hoogbegaafdheid, na overleg met het managementteam
besluit versnellen (in hogere groep plaatsen)	intern begeleider en ouders samen, in overleg met de leerkracht en de leerling	Wanneer school niet wil versnellen en ouders wel: besluit door intern begeleider Wanneer school wel wil versnellen en ouders niet: besluit door ouders

7.4 Financiering

In het schooljaar 2014-2015 heeft de Klim éénmalig impuls gelden voor innovatie ontvangen van de overheid. Deze impuls gelden worden gebruikt om gedurende één schooljaar de specialist hoogbegaafdheid één dagdeel vrij te roosteren en de coördinator werkgroep excellente leerlingen twee dagdelen vrij te roosteren. De vrijgekomen tijd wordt gebruikt om het beleid voor excellente leerlingen op De Klim verder te ontwikkelen en te implementeren. Hierdoor wordt een blijvende verandering in gang gezet. Iedere leerkracht heeft een scholingsbudget van 500 euro per schooljaar. Dit budget kan o.a. worden gebruikt om extra workshops en cursussen buiten school te volgen, die bijvoorbeeld door de specialist hoogbegaafdheid worden voorgesteld.

In de huidige situatie is er nog geen apart budget voor materialen voor excellente leerlingen. In november 2014 zal de bovenbouwcoördinator die de financiën van de school beheert hier een begroting voor maken. In het kalenderjaar 2015 komt er een som geld vrij voor de aanschaf van ICT middelen. Naar aanleiding van het onderzoek dat schooljaar 2014-2015 gedaan zal worden naar geschikte materialen voor excellente leerlingen zal een deel van dat geld aan materialen kunnen worden besteed. Uit de huidige begroting voor schriften en boeken wordt de

aanschaf van Kien, Rekentijgers en Bouwboek bekostigd. Deze financiën zullen de komende jaren beschikbaar blijven.

8 Signalering en diagnose

Obs de Klim wil excellente leerlingen zo vroeg mogelijk signaleren, zodat de leerstof aangepast kan worden aan de behoefte van de leerling. We willen hiermee voorkomen dat leerlingen gaan onderpresteren. Daarom wordt er met signalering begonnen op het moment dat leerling zich op De Klim aanmeldt. Het zwaartepunt van de signalering ligt dus bij groep 1 en 2.

De signalering is er op gericht de excellente leerlingen die de doelgroep van het beleid vormen in beeld te krijgen. Dit betekent ook dat (een deel van de) onderpresterende leerlingen nog niet zal worden gesignaleerd. In schooljaar 2016-2017 zal worden ingezet op het signaleren en begeleiden van onderpresteerders.

De signaleringsprocedure wordt in gezet wanneer:

- In de overdracht van peuterspeelzaal, consultatiebureau, of tijdens overdracht bij overstap van andere school indicaties voor ontwikkelingsvoorsprong/excellentie worden gegeven;
- Tijdens het intakegesprek met ouders indicaties worden gegeven voor een ontwikkelingsvoorsprong;
- De leerkracht signalen van de leerling opvangt waaruit blijkt dat de leerling mogelijk excellent is.
- De leerling gedurende langere tijd hoge scores behaalt;
- Ouders aangeven te denken dat hun kind mogelijk een excellente leerling is;
- De leerling aangeeft meer uitdaging nodig te hebben;

De diagnose 'excellente leerling' wordt na gesprekken tussen ouders, kind en school, gesteld door de intern begeleider. Wanneer de bevindingen van school en ouders niet met elkaar overeen komen, kunnen toetsscores of een IQ test door een extern bureau meer duidelijkheid geven. De Klim raadt aan om IQ testen pas vanaf 6 jaar af te nemen, wegens de geldingsduur van de test (voor die leeftijd 1 jaar geldig). Een IQ test wordt altijd door ouders aangevraagd.

8.1 Signaleringsinstrumenten

Met de gekozen signaleringsinstrumenten wordt de signalering vanuit school, ouders en leerling gedaan. De signalering kan bij elk van deze drie beginnen, maar alle partijen komen in het signaleringsprotocol aan bod. De Klim kiest ervoor gebruik te maken van slechts enkele formulieren uit het SI-DI protocol, om te zorgen dat er geen dubbellingen ontstaan met de andere signaleringsinstrumenten die gebruikt worden. *(Zie bijlage 14, SI-DI protocol)* Daarnaast kiest de Klim ervoor slechts een deel van het SI-DI protocol te gebruiken, zodat de signaleringsprocedure voor leerkrachten overzichtelijk en werkbaar blijft. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande gesprekscycli. We gebruiken de volgende instrumenten om excellente leerlingen te signaleren:

- vragenlijst intakegesprek (geregistreerd in het leerlingvolgsysteem voor ontwikkelingsgericht onderwijs: Horeb, gericht op didactische voorsprong per vakgebied, sociale ontwikkeling, emotionele ontwikkeling, motivatie en werkhouding)
- formulier voor warme overdracht peuterspeelzaal (hierin zijn vragen opgenomen m.b.t. een eventuele ontwikkelingsvoorsprong, gericht op didactische voorsprong per vakgebied, sociale ontwikkeling, emotionele ontwikkeling, motivatie en werkhouding)
- startgesprekformulier (hierin zijn gerichte vragen opgenomen m.b.t. excellentie)
- toetsscores CITO
- groepsoverzicht en leerlingbespreking
- formulier voor warme overdracht tussen leerkrachten
- ZIEN in Parnassys (scores worden afgezet tegen welbevinden en betrokkenheid, indien mogelijk worden conclusies getrokken m.b.t. excellentie)
- portfoliogesprekken tussen leerling en leerkracht

Vanaf 2016 wordt voor het signaleren van onderpresteerders gebruik gemaakt van:

- SI-DI protocol A.1.2. groepssignalering ontwikkelingvoorsprong groep 1 t/m 3 (gericht op werkhouding, sociale ontwikkeling, emotionele ontwikkeling, leeraspecten)
- SI-DI protocol A.1.3. registratie van het groepsoverzicht
- SI-DI protocol A.3.1. observatielijst voor kleuters (gericht op individuele kinderen, gericht op didactische voorsprong per vakgebied, taakgerichtheid, motorische vaardigheden, sociale ontwikkeling, emotionele ontwikkeling)
- SI-DI protocol A.3.2. indicatie op basis van observatie

8.2 Planning

Protocol voor leerling die instroomt in groep 1:

1. Intakegesprek tussen ouders en school.
2. School en peuterspeelzaal hebben een warme overdracht.
3. Leerkracht en ouders hebben een kennismakingsgesprek.
4. Leerkracht observeert de leerling op het gebied van taal, rekenen en spel en registreert dit in Horeb.
5. N.a.v. signalen voor een ontwikkelingsvoorsprong uit stap 1, 2, 3 en 4, neemt leerkracht 'observatielijst voor kleuters' af.
6. N.a.v. 'observatielijst voor kleuters' volgt een leerlingbespreking met de intern begeleider.
7. Gesprek tussen ouders, leerkracht en internbegeleider waarin de signalen uit eerdere stappen worden besproken en in geval van een ontwikkelingsvoorsprong de vervolgstappen voor begeleiding worden besproken.
8. Leerkracht stelt binnen GHP een eigen leerlijn op voor: spel, rekenen en beginnende geletterdheid, vanaf 2016 apart handelingsplan voor executieve functies.
9. Uitvoering handelingsplan, tussenevaluaties met leerling in portfolio (vanaf 2016)
10. Evaluatie handelingsplan met intern begeleider en ouders tijdens vaste gespreksmomenten.

Protocol voor leerling die instroomt vanaf een andere school:

1. Intakegesprek tussen ouders en school.
2. Leerkracht en ouders hebben een kennismakingsgesprek.
3. Naar aanleiding van signalen m.b.t. tot excellentie uit stap 1 en 2, analyseert de leerkracht de toetsscores cito rekenen en taal (groep 2), of begrijpend lezen (groep 3 t/m 8) van de leerling.
4. Leerkracht en leerling hebben een portfoliogesprek m.b.t. excellentie.
5. Leerkracht en intern begeleider hebben leerlingbespreking.
6. Gesprek tussen ouders, leerkracht en internbegeleider, waarin de signalen uit eerdere stappen worden besproken en in geval van excellentie de vervolgstappen voor begeleiding worden besproken.
7. Leerkracht stelt samen met leerling handelingsplan op: rekenen in GHP, begrijpend lezen en w.o. apart GHP met executieve functies daarin
8. Uitvoering handelingsplan, tussenevaluaties met leerling in portfolio
9. Evaluatie handelingsplan met intern begeleider en ouders tijdens vaste gespreksmomenten.

Protocol voor leerlingen in groep 2 t/m 8

1. Warme overdracht tussen oude en nieuwe leerkracht.
2. Startgesprek met ouders.
3. Leerlingbespreking leerkracht en intern begeleider.
4. Invullen ZIEN in Parnassys.
5. Analyseren toetsscores cito rekenen en taal (groep 2), of begrijpend lezen (groep 3 t/m 8) door leerkracht.
6. Portfoliogesprek tussen leerkracht en leerling (vanaf 2016).
7. Leerlingbespreking leerkracht en intern begeleider.
8. Gesprek tussen ouders, leerkracht en intern begeleider, waarin de signalen uit eerdere stappen worden besproken en in geval van excellentie de vervolgstappen voor begeleiding worden besproken.
9. Leerkracht stelt samen met leerling handelingsplan op: rekenen in GHP, begrijpend lezen en w.o. apart GHP met executieve functies daarin
10. Uitvoering handelingsplan, tussenevaluaties met leerling in portfolio
11. Evaluatie handelingsplan met intern begeleider en ouders tijdens vaste gespreksmomenten.

		groep 1 en 2	groep 3	groep 4 t/m 8
moment van toelating	vragenlijst intakegesprek warme overdracht peuterspeelzaal			
8 weken na instroom in groep 1		startgesprek met ouders		
september		startgesprek met ouders leerlingbespreking met IB'er screening beginnende geletterdheid	startgesprek met ouders leerlingbespreking met IB'er	startgesprek met ouders leerlingbespreking met IB'er
oktober		Sociogram afnemen	ZIEN in Parnassys	ZIEN in Parnassys
november		SI-DI observatielijst voor kleuters		
februari		Cito rekenen en taal	Cito rekenen en AVI+DMT	Cito rekenen en begrijpend lezen
maart		screening beginnende geletterdheid		
juni		Cito rekenen en taal	Cito rekenen en begrijpend lezen	Cito rekenen en bgrijpend lezen
juli		leerlingbespreking met IB'er warme overdracht nieuwe leerkracht	leerlingbespreking met IB'er warme overdracht nieuwe leerkracht	leerlingbespreking met IB'er warme overdracht nieuwe leerkracht

9 Compacten, verrijken en versnellen

9.1 De begrippen compacten, verrijken en versnellen op De Klim

Compacten betekent de leerstof schrappen voor leerlingen die de stof al beheersen. Excellente leerlingen volgen wel de (verkorte) basisinstructie, zodat er geen hiaten vallen in de basisstof die beheerst moet worden. Daarna kan een groot deel van de oefenstof (50-70 %) en de herhaling (75 – 100 %) geschrapt worden, de stof wordt immers al beheerst. In de tijd die door compacten vrij komt wordt verrijkingsstof aangeboden.

Onder verrijken verstaat De Klim aanvullend leerstofaanbod dat verdieping (de aangeboden leerstof verder uitwerken) of verbreding (aanvullende doelen op de kerndoelen) biedt.

Onder versnellen verstaat De Klim een klas overslaan. Hierbij wordt de richtlijn aangehouden dat een leerling minimaal een jaar vooruit loopt op de vakgebieden begrijpend lezen, rekenen/wiskunde en spelling, gekeken naar de didactische leeftijd (DL) en didactische leeftijds equivalent (DLE). Ook wordt de vaardigheidsgroei bekeken, hieraan is te zien of een kind zich nog genoeg ontwikkelt. Wanneer er sprake is van eventueel een klas overslaan, dan wordt deze optie altijd met de leerkracht, ouders, leerling en intern begeleider besproken. De intern begeleider kan de specialist hoogbegaafdheid om advies vragen. Over versnellen bestaat veel discussie. Vaak bestaat de angst dat de leerlingen op sociaal-emotioneel gebied geen aansluiting zal kunnen vinden met oudere leerlingen. De Klim wil zorgvuldig omgaan met deze zorg en deze wordt dan ook serieus meegewogen. Hierbij plaatsen we echter wel de kanttekening dat uit recent onderzoek is gebleken dat versnellen, mits zorgvuldig begeleid, geen nadelige gevolgen heeft voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. Op De Klim wordt de versnellingswenselijkheidslijst (Centrum voor Begaafdheids Onderzoek Katholieke Universiteit Nijmegen) gebruikt als ondersteunend middel voor de besluitvorming rondom versnellen. De versnellingswenselijkheidslijst wordt door de huidige leerkracht ingevuld en met de intern begeleider en ouders besproken.

Het moment van versnellen staat nooit vast. Een logisch moment is na de zomervakantie, maar in praktijk komt dit niet altijd zo uit. Voorop staat dat alle partijen er klaar voor zijn om de overstap te maken. Naast de scores wordt zorgvuldig gekeken naar aansluiting van de leerling bij oudere kinderen en het welbevinden in de huidige groep. Een IQ test is een optie maar niet leidend bij de beslissing om te versnellen. Een IQ test wordt altijd op initiatief van de ouders aangevraagd.

Stap	Wat	Wie
1	Leerling, ouders of leerkracht geven in een gesprek aan dat de lesstof (inclusief compacten en verrijking) in de huidige jaargroep structureel van te laag niveau voor de leerling is.	Leerling, ouder of leerkracht
2	Doortoetsen (totdat er geen I meer wordt gescoord) op: - Cito begrijpend lezen - Cito rekenen/wiskunde - methodetoets Spelling	Leerkracht
3	Analyseren toetsscores: Minimaal 1 jaar vooruit I score op alle toetsen, gekenen naar DL en DLE? Ja, vervolg het protocol. Nee, leerling komt niet in aanmerking voor versnellen	Leerkracht
4	Invullen versnellingswenselijkheidlijst	Leerkracht
5	Gesprek tussen ouders, leerkracht en intern begeleider over eventueel versnellen. Gesprekspunten: - uitslag doortoetsen - uitslag versnellingswenselijkheidlijst - sociaal emotionele ontwikkeling van de leerling - verwachtingen en wensen van de ouders - verwachtingen en wensen van de school - mogelijkheden in moment van versnellen Tijdens dit gesprek wordt nog géén besluit over al dan niet versnellen genomen.	Leerkracht, ouders, intern begeleider
6	Deze stap wordt alleen genomen als ouders het hier mee eens zijn. Ouders hebben een gesprek met hun kind over eventueel versnellen en vragen hierbij naar de wensen van het kind.	Ouders, leerling
7	Gesprek tussen ouders, leerkracht en intern begeleider over eventueel versnellen. Gesprekspunten: - wensen van de leerling - hoe staan ouders en school nu tegenover versnellen naar stap 9 - nog geen besluit, naar stap 8	Leerkracht, ouders, intern begeleider
8	Gesprek (één of meer gesprekken) ouders en intern begeleider: - uitdiepen voors en tegens van versnellen - wanneer ouders en intern begeleider er niet uit komen kan de specialist hoogbegaafdheid adviseren - besluit om al dan niet te versnellen wordt genomen, bij versnellen naar stap 9 Wanneer school niet wil versnellen en ouders wel: besluit door intern begeleider Wanneer school wel wil versnellen en ouders niet: besluit door ouders	Ouders, intern begeleider, eventueel specialist hoogbegaafdheid
9	Bepalen in welke groep de leerling komt en nieuwe leerkracht en ouders op de hoogte stellen	intern begeleider
10	Overdracht tussen huidige en nieuwe leerkracht	huidige en nieuwe leerkracht
11	Plannen van wenmomenten en moment van versnellen	nieuwe leerkracht en ouders
12	Startgesprek	nieuwe leerkracht en ouders
13	1 maand na overgang naar nieuwe groep: evaluatie versnellen	ouders, intern begeleider en nieuwe leerkracht

9.2 Verrijking bij themavakken

Bij thematisch werken spreken we op De Klim eigenlijk niet over verrijking, maar over onderwijs op eigen niveau waarbij bij alle leerlingen een beroep op de zone van naaste ontwikkeling wordt gedaan.

Op De Klim worden begrijpend lezen, teksten schrijven, wereldoriëntatie (aardrijkskunde, geschiedenis, biologie, natuurkunde) en creatieve vakken (drama, beeldende vorming, muziek) geïntegreerd in de thema's. Door deze manier van werken is er veel ruimte voor creativiteit, expressie en het bevorderen van een brede (sociale) ontwikkeling.

Bij thematisch werken wordt gebruik gemaakt van de natuurlijke nieuwsgierigheid van leerlingen naar de wereld om zich heen. De leerkracht heeft binnen het themaonderwijs een belangrijke rol. Hij of zij zorgt ervoor dat vanuit die nieuwsgierigheid de interesse van de leerlingen steeds wordt gewekt voor verschillende onderwerpen. De leerkracht daagt de leerlingen binnen een veilig leer- en leefklimaat uit om zelf met oplossingen te komen voor vragen die ze hebben. Hierdoor is de intrinsieke motivatie van de leerlingen om onderzoek te gaan doen hoog. De leerkracht sluit aan op de zone van naaste ontwikkeling van de leerling, daardoor stimuleert en begeleidt hij of zij het leren. Onderzoek vindt in alle klassen plaats, in de onderbouw is dit in de vorm van spel, met een geleidelijke overgang naar onderzoek op de 'wetenschappelijke' manier in de bovenbouw. De leerkracht en de leerlingen hebben een actieve rol in het onderwijsaanbod. Er wordt een beroep op de zelfstandigheid van leerlingen gedaan en vanuit vertrouwen krijgen de leerlingen steeds meer verantwoordelijkheid voor hun eigen leerproces. De leerkracht bewaakt de kerndoelen.

Tijdens thematisch werken heerst er in de klas een dynamische sfeer, waarin leerlingen steeds in groepjes of individueel uiteen gaan om zelfstandig te werken en weer bij elkaar komen om van elkaar te leren. Ook de interactie met de leerkracht is dynamisch. Soms kiest de leerkracht ervoor met de hele groep iets te bespreken, andere keren wordt er gebruik gemaakt van de 'two feet rule', waarbij de leerkracht vertelt wat hij of zij gaat uitleggen en de leerlingen besluiten zelf of ze de uitleg nodig hebben en dus bij de leerkracht gaan zitten, of niet.

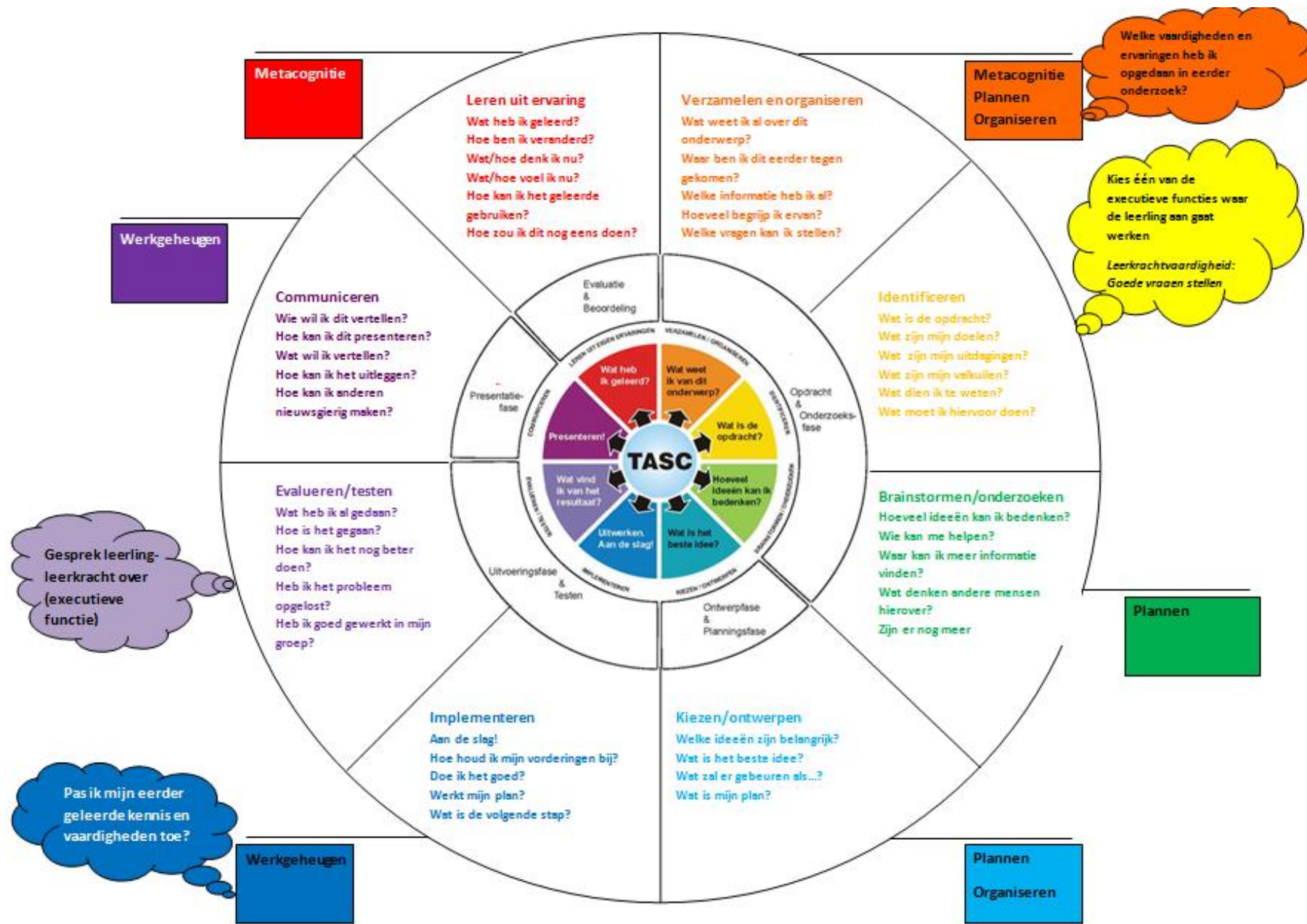
Binnen het thematisch werken gebruikt De Klim voor de excellente leerlingen het TASC wiel. TASC staat voor Thinking Actively in a Social Context (Wallace & Adams 1993). Het TASC wiel biedt de leerlingen en de leerkracht structuur bij het doorlopen van een onderzoek. De opzet van het TASC wiel gaat uit van het gegeven dat taal en interactie tijdens het leerproces de belangrijkste instrumenten zijn. Het is bekend dat het leerrendement verhoogt wordt in die situaties waarbij mensen informatie uitwisselen over datgene wat ze moeten leren. Dat heeft te maken met het feit dat het denken gestimuleerd wordt door de input van buitenaf, de interactie brengt een soort kettingreactie te weeg waarbij steeds meer stukjes (nieuwe) kennis als het ware bij elkaar aanhaken (van Gerven, 2008).

Het TASC wiel helpt leerkrachten om aan te sluiten bij de manier van leren van excellente leerlingen: top down leren.

Ieder schooljaar staan 4 à 5 thema's centraal. Bij ieder thema doorlopen we 5 fases, zoals beschreven binnen het OGO concept. De stappen van het TASC wiel zijn door de specialist hoogbegaafdheid in deze fases geïntegreerd.

TASC wiel, Wallace en Adams, 1993

Tijdens het doen van onderzoek wordt een beroep gedaan op de complexe cognitieve processen uit de taxonomie van Bloom. In onderstaande tabel zijn de verschillende processen naast elkaar weergegeven.

Fase in het thema	Stap in het TASC wiel	Cognitief proces
Fase 0: De leerkrachten bereiden samen met de collegae van dezelfde onderwijsbouw het thema voor. Hij of zij gaat op zoek naar de betekenis voor leerlingen en stelt vast welke doelen er behaald moeten worden binnen het thema. Dit zijn leerdoelen (taal, wereld oriëntatie en creatief) en sociaal-emotionele doelen.		
Fase 1: Het thema start in de klas. De leerkracht biedt startactiviteiten aan om de nieuwsgierigheid van leerlingen te prikkelen en de voorkennis van leerlingen in kaart te brengen. Belangrijk hierbij is dat de leerkracht pas na inventarisatie van de voorkennis de beginsituatie schetst. Excellente leerlingen weten vaak meer van een onderwerp dan van tevoren gedacht en raken teleurgesteld als ze onderzoek moeten doen naar wat ze al weten. Gedurende de startactiviteiten ontstaan er vragen bij leerlingen. Deze worden geïnventariseerd en uitgediept totdat er goede onderzoeksvragen overblijven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen brede en smalle vragen (hoofd- en deelvragen). De vragen worden gebruikt voor de volgende fase in het thema.	Verzamelen en organiseren: Wat weet ik van dit onderwerp? Identificeren: Wat is de opdracht?	Onthouden en begrijpen
Fase 2: De leerling en leerkracht stellen samen doelen voor het onderzoek. De doelen worden in het portfolio genoteerd. De leerlingen ontwerpen hun onderzoek en voeren het uit. De leerlingen hebben 1 keer per week een uitgebreide tussenevaluatie met de leerkracht. De tussenevaluaties komen in het portfolio (in groep 1-3 doet de leerkracht dit, vanaf groep 5 doen de leerlingen dit zelf, in groep 4 met hulp van de leerkracht).	Brainstormen/onderzoeken: Hoeveel ideeën kan ik bedenken? Kiezen / ontwerpen: Wat is het beste idee? Implementeren: Uitwerken. Aan de slag!	Toepassen en analyseren
Fase 3: In deze fase delen de leerlingen hun nieuwe kennis in de vorm van een eindproduct met anderen. Het eindproduct kan van alles zijn, zoals bijvoorbeeld een tekst, een object, een toneelstuk, een betoog of een markt, afhankelijk van het onderzoek. Bij de presentatie van het eindproduct worden ouders en kennissen van de leerlingen uitgenodigd.	Evalueren/testen Wat vind ik van het resultaat?	Evalueren en creëren

De leerlingen doen in deze fase een eindevaluatie met de leerkracht. Er wordt gereflecteerd op de vooraf gestelde doelen. De reflectie wordt opgenomen in het Portfolio.		
Fase 4 In deze fase evalueren de leerkrachten gezamenlijk het thema. Er wordt onder andere gekeken of de gestelde doelen zijn behaald. Goed practises worden gedeeld met de andere leerkrachten.		

9.3 Verrijking in de kleuterklas

De kleuterklas op De Klim biedt een rijke leeromgeving voor spel, waarbij ingespeeld wordt op de intrinsieke motivatie van leerlingen. Er wordt niet met methodes gewerkt, maar alle vakken worden in de thema's geïntegreerd aangeboden. Dit biedt veel ruimte voor verrijking. Belangrijk daarbij is dat er steeds wordt gewerkt in de zone van naaste ontwikkeling. Als een kleuter bijvoorbeeld al kan lezen, dan mag hij of zij gewoon boeken op het eigen niveau lezen als daar interesse voor is. De leerling wordt hierin niet tegengehouden. Het verrijkinsaanbod voor kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong is erg gevarieerd. Gedurende het jaar komen de verschillende ontwikkelingsgebieden (spel, rekenen en constructie, lezen en schrijven, gespreksvoering en sociaal-emotioneel) aan bod, waarbinnen de leerkracht uitdagende activiteiten ontwerpt. Voorbeelden hiervan zijn het maken van een boek zijn, een plattegrond tekenen, of uitzoeken hoe het komt dat een stuk klei soms drijft en soms zinkt. Ook is er aandacht voor het leren van vaardigheden, zoals doorzetten als iets moeilijk is of het plannen van een werkje. Aan deze vaardigheden wordt gewerkt door middel van de weektaak. *(Zie bijlage 15: weektaak voor kleuters)*

De ontwikkeling van alle kleuters wordt gevolgd en geregistreerd door middel van observaties (registratie in Horeb) en CITO toetsen (registratie Parnassys). Naar aanleiding van deze gegevens stemt de leerkracht het aanbod af op de behoefte van de leerlingen.

Leerlingen met een ontwikkelingsvoorsprong krijgen drie keer in de week samen instructie en begeleiding van één van de kleuterleerkrachten. Daarnaast worden de leerlingen in de eigen groep door de groepsleerkracht begeleid.

9.4 Compacten en verrijken bij methodevakken

Bij methodevakken geven leerkrachten instructie volgens het IGDI plus model. Dit is een uitgebreide versie van het IGDI (Interactie, Gedifferentieerd, Directe Instructie) model. In het IGDI model komen drie instructiegroepen aan bod.

1. Gezamenlijke start van de les hele groep (5 minuten)		
2. Werkuitleg instructiegevoelige-plus leerlingen (2 minuten)		
6. Zelfstandige verwerking Instructiegevoelige-plus leerlingen (20 minuten)	3. Interactieve groepsinstructie en 4. begeleide inoefening instructieafhankelijke en instructiegevoelige leerlingen (10 minuten)	
		5. Verlengde instructie (10 minuten) (instructieafhankelijke leerlingen)
7. Instructie, feedback, procesbegeleiding instructiegevoelige-plus leerlingen (5-10 minuten)		
6. Vervolg zelfstandige verwerking Instructiegevoelige-plus leerlingen en 8. Feedbackronde leerkracht (5 minuten)	6. Zelfstandige verwerking instructiegevoelige leerlingen en (max. 20 minuten) 8. Feedbackronde leerkracht (5 minuten)	6. Zelfstandige verwerking instructieafhankelijke leerlingen en (max. 20 minuten) 8. Feedbackronde leerkracht (5 minuten)
9. Gezamenlijke afsluiting (5 minuten)		

(Brouwer & Ahlers, 2011)

Rekenen wordt aangeboden volgens de methode Pluspunt. De excellente leerlingen volgen de drie sterren lijn. In de drie sterren lijn is in de methode al herhaling en inoefening geschrapd. Aan het eind van het hoofdstuk doen de excellente leerlingen de reguliere toets mee met de klas. Op die manier wordt gecontroleerd of de stof echt begrepen is en zo nodig wordt er geremedieerd. In de tijd die tijdens rekenen vrij komt door te compacten wordt verrijkingsstof aangeboden uit Rekentijgers, Kien, Vooruit en met rekenspelletjes voor hoogbegaafden. Rekentijgers, Kien en Vooruit worden afwisselend aangeboden, zodat de interesse van de leerlingen voor de materialen hoog blijft.

In groep 3 werken leerlingen met het computerprogramma Rekentuin. In dit digitale programma worden rekenopgaven op het eigen niveau aangeboden. Rekentuin is ook geschikt voor automatiseren.

Spelling wordt aangeboden volgens de methode Woordbouw. Aan het begin van een blok worden de excellente leerlingen vooruit getoetst, het einddictee wordt vooraf afgenomen. Wanneer de leerling binnen één spellingsregel

90 % of hoger goed scoort, dan maakt de leerling geen reguliere leerstof. Wel wordt de (verkorte) basisinstructie gevolgd. In plaats van de reguliere leerstof maakt de leerling de opdrachten uit het Bouwboek. Dit is de verrijksstof die bij de methode hoort. Wanneer de leerling na het maken van het Bouwboek nog spellingstijd over heeft, dan gaat de leerling verder met zijn of haar onderzoek binnen het thema. Hierbij wordt de opdracht gegeven dat alle spellingsregels die aan bod zijn gekomen correct toe worden gepast.

In groep 7 en 8 wordt volgens de methode Just do it! Engels gegeven.

In schooljaar 2014-2015 is een pilotproject gestart om verrijking bij Engels te bieden. Het doel van dit project was excellente leerlingen vaardigheden te leren om zelfstandig met Engelse bronnen om te gaan. De Klim heeft een collectie Engelse boeken en tijdschriften die tijdens het project gebruikt zijn. Ook werden Engelse teksten en filmfragmenten van het internet gebruikt. Het pilotproject werd gegeven aan excellente leerlingen van groep 6, zodat deze leerlingen na het volgen van het project in groep 7 en 8 meer zelfstandig de verrijkingsopdrachten voor Engels konden uitvoeren. Het pilotproject werd begeleid door Pamela Ham, ouder op de Klim en leerkracht Engels in het VO. Pamela begeleidde het project op vrijwillige basis.

Tijdens het evalueren van het project zijn we tot de volgende conclusies gekomen:

- De kinderen raakten gemotiveerd door de extra uitdaging
- De hoeveelheid huiswerk was voor een aantal kinderen te groot
- De extra Engelse les is afhankelijk van vrijwilligers, waardoor een doorgaande lijn niet gewaarborgd kan worden.
- Er zijn geen financiën om het project langer door te laten lopen
- De school wil zich richten op extra uitdaging binnen de klas

De eindconclusie is dat het bij een eenmalig project blijft.

Start project: 29-10-2014

Eind project: 17-12-2014

Evaluatie project: 7-1-2015, aanwezig: begeleider project (Pamela), specialist hoogbegaafdheid, directeur

9.5 Protocol compacten en verrijken

vakgebied	wanneer compacten en verrijken	hoe compacten en verrijken
rekenen	- leerlingen scoort een I op laatst afgenomen Cito toets rekenen - Of, de leerling heeft een hoge score op een IQ test	- Tijdens de rekenles volgt de leerling de (verkorte) basisinstructie. – Vanaf groep 6 werkt de leerling volgens de 3 sterren lijn van de methode Pluspunt. - De tijd die hierdoor over is wordt besteed aan afwisselend verrijkingswerk uit Kien, Rekentijgers, Vooruit, rekenspellen (<i>Zie bijlage 16, schema verrijkingsmaterialen rekenen</i>)
Spelling	- 90 % goed op het dictee over het komende blok	- Tijdens de spelles volgt de leerling de (verkorte) basisinstructie - De leerling maakt in het bouwboek de opgaven bij de les. - In de tijd die over is werkt de leerling aan zijn of haar themawerk. Alle spellingsregels die aan bod zijn gekomen worden correct toegepast in eigen teksten.
Thematisch werken	- N.a.v. observaties is gebleken dat de leerling meer uitdaging nodig heeft en de leerling scoort een I op de laatst afgenomen Cito toetsen voor rekenen en begrijpend lezen - Of, de leerling heeft een hoge score op een IQ test	- Onderzoek doen volgens TASC wiel

10 Leerdoelen voor excellente leerlingen

In de schooljaren 2009-2011 hebben we gewerkt met een plusklas. Anderhalf uur per week hadden een aantal excellente leerlingen buiten hun eigen groep les van een leerkracht die deelnam aan de excellentiewerkgroep van het SPO. Het goede van de plusklas was dat leerlingen veelal enthousiast waren over de opdrachten die ze kregen en dat ze konden sparren met kinderen van hun eigen denkniveau. Ook werd er aandacht besteed aan de executieve functies. Het nadeel van de plusklas was dat de opdrachten die de leerlingen kregen in de plusklas niet aansloten bij het thema in de klas. Doordat de leerkrachten niet goed op de hoogte waren van de opdrachten die in de plusklas werden gegeven konden ze de leerlingen in de klas niet goed begeleiden bij het maken van deze opdrachten. Na het schooljaar 2010-2011 is er door het team besloten om met de plusklas te stoppen en excellente leerlingen in de klas te bedienen. De leerkrachten zijn van mening dat bij uitstek thematisch onderwijs kansen biedt om excellente leerlingen uit te dagen. Het besluit om met de plusklas te stoppen viel samen met de constatering dat er na 2011 geen financiën meer waren voor een plusklas.

In de huidige situatie biedt De Klim leerlingen extra uitdaging in de klas. Het team vindt het voor de doorgaande lijn goed om de verantwoordelijkheid voor de extra uitdaging bij de groepsleerkracht te leggen en niet bij een leerkracht die de leerlingen maar anderhalf uur per week ziet. Ons thema onderwijs biedt prachtige mogelijkheden om deze uitdaging vorm te geven. Vaardigheden die op andere scholen in een aparte plusklas worden aangeboden krijgen bij ons op school de ruimte in de klas, bijvoorbeeld tijdens het doen van onderzoek. We vinden het belangrijk dat leerlingen samenwerken met verschillende leerlingen, maar ook de gelegenheid krijgen om van leerlingen van gelijk denkniveau te leren.

Als er voor specifieke leerlingen doelen zijn met betrekking tot welbevinden of sociaal-emotionele ontwikkeling, die niet in de klas op te lossen zijn, dan kunnen we ouders adviseren hulp bij externen in te schakelen.

Vanaf schooljaar 2016 - 2017 hebben alle leerlingen op De Klim een digitaal portfolio. In groep 1 t/m 4 wordt dit portfolio bijgehouden in Horeb. In schooljaar 2015-2016 wordt het digitale portfolio verder ontwikkeld. In het portfolio zal worden bijgehouden welke doelen worden gesteld bij het themawerk, de tussenevaluaties en de eindevaluatie worden er in opgenomen en het eindproduct wordt in het portfolio bewaard in de vorm van een foto, video of tekst. Tijdens 10 minuten gesprekken kunnen ouders het portfolio inzien en bespreken. In het rapport is een kindeel opgenomen waarin leerlingen een zelfgekozen deel van het portfolio laten zien en toelichten.

Op De Klim zijn de doelen specifiek voor excellente leerlingen zowel op vaardigheden, als op kennis gericht. De verrijkingsmaterialen die we gebruiken bij rekenen en spelling (methodisch) bevatten met name doelen gericht op het verdiepen en verbreden van kennis.

Bij thematisch werken met het TASC wiel komen doelen aan bod die gesteld zijn aan de hand van de 'Doelen vaardigheden lijst' van het SLO. Deze lijst omvat doelen specifiek voor excellente leerlingen op het gebied van leren leren, leren denken en leren (voor het) leven.

De volgende hoofddoelen, waarbij in de lijst concrete subdoelen zijn geformuleerd horen hierbij:

Leren leren:

- werkhouding
- werken volgens plan
- manieren van leren

Leren denken:

- analytisch denken
- creatief denken
- kritisch denken

Leren (voor het) leven:

- inzicht in jezelf
- omgaan met anderen

11 Materialen en methodes

Bij het team van De Klim bestaat het idee dat er niet voldoende materialen in school beschikbaar zijn voor excellente leerlingen. Voordat er eventueel nieuwe materialen worden aangeschaft zal eerst onderzoek gedaan worden. Naar aanleiding van het onderzoek en het beschikbare budget kan worden besloten of en welke materialen er aangeschaft worden. Het onderzoek zal zich richten op de volgende punten:

- Aan welke eisen moeten de materialen (digitaal en analoog) voor excellente leerlingen voldoen?
- Welke materialen voor excellente leerlingen zijn er op De Klim aanwezig?
- Hoe worden deze materialen ingezet?
- Welke beperkingen, uitbreidingsmogelijkheden of aandachtspunten hebben de materialen?
- Wat vinden leerkrachten en leerlingen van het gebruiksgemak van de materialen?
- Wat is het leerrendement van de materialen?
- Voldoen de huidige materialen aan de eisen voor verrijking?
- Zijn de materialen ook thuis te gebruiken?
- Welke materialen voor excellente leerlingen voldoen aan de eisen die de school stelt?

De volgende materialen zijn aanwezig op De Klim:

Rekenen:

- Kien: methode die extra rekenopgaven bevat die worden gebruikt als aanvullende lesstof op de rekenmethode Pluspunt. Kien rekenen biedt verdieping en loopt daardoor niet vooruit op de lesstof. De opdrachten in Kien rekenen zijn gevarieerd en pittig. Ze doen een groot beroep op de rekenvaardigheid van de leerlingen.
- Rekentijgers: uitdagende verdiepingsstof voor snelle rekenaars. Rekentijgers biedt verrijking op alle domeinen. De opgaven zijn voor excellente leerlingen uitdagend. Rekentijgers stimuleert het wiskundig denken en logisch redeneren.
- Rekentuin: digitaal programma dat verdieping binnen het curriculum biedt. De opdrachten passen zich aan aan het niveau van de speler. Geschikt voor o.a. automatiseren.

Spelling:

- Bouwboek: verrijking binnen het curriculum die hoort bij de methode Woordbouw. Matig uitdagend.

Engels:

- De schoolbib heeft 20 Engelse kinderboeken van verschillend niveau. De meeste boeken zijn behoorlijk uitdagend.

Divers:

- Vooruit: opdrachten specifiek gericht op hoogbegaafde kinderen. Opdrachten gericht op rekenen, taal, geschiedenis, creativiteit, denkvaardigheid, sociaal-emotionele vaardigheden, aardrijkskunde en biologie. Opdracht met verschillende moeilijkheidsgraad.
- Spellen: vanaf groep 3 liggen in iedere klas minimaal 6 spellen die geschikt zijn voor excellente leerlingen en o.a. uitdaging bieden op het gebied van logisch denken, redeneren, sociaal-emotionele ontwikkeling, taal, geheugen en ruimtelijk inzicht. De volgende spellen zijn op school aanwezig:
 - Airport traffic control (5x)
 - Kiekeboe (3x)

- Vlotte geesten (4x)
- Black stories (1x)
- SET (6x)
- Kwatro (4x)
- Tangles (15x)
- Rush hour (6x)
- Koehandel (3x)
- Kolonisten van Catan (1x)
- Smart max (3x)
- Roadblock (5x)
- Diverse IQ puzzels (6x)
- Bill & Betty bricks (1x)

12 Administratie en overdracht

Onderstaand protocol geeft een overzicht van de informatie die over excellente leerlingen wordt vastgelegd en overgedragen. De administratie in HOREB wordt gecontroleerd door de onderbouwcoördinator. Wanneer een leerling wordt overgedragen aan de volgende leerkracht wordt er altijd een warme overdracht gedaan. Er wordt dus niet alleen iets op papier gezet over de leerling, maar de leerkrachten gaan in gesprek om zoveel mogelijk relevante informatie over te dragen. De borging van de doorgaande lijn binnen het onderwijs aan excellente leerlingen zal nog verder verbeterd worden. *(Zie Ambitie en doelen op pagina 17)*

De administratie in Parnassys wordt gecontroleerd door de intern begeleider. De administratie in het portfolio wordt gecontroleerd door de onder- en bovenbouwcoördinator.

Wat	Waar geregistreerd	Door wie	Wanneer/frequentie
Intakegesprek	HOREB	Astrid	3 maanden voor 4 ^e verjaardag
Invullen overdrachtsformulier	Parnassys	Huidige leerkracht	3 weken voor de zomervakantie
Inlezen nieuwe leerlingen: verslagen oudergesprekken/ gesprekken met externen	Parnassys	Nieuwe leerkracht	3 weken voor de zomervakantie
Warme overdracht met behulp van: - overdrachtsformulier - GHP's - portfolio - adm. gesprekken	Parnassys, GHP's, HOREB, portfolio's	Huidige en nieuwe leerkracht	2 weken voor de zomervakantie
Startgesprek	Parnassys	Huidige leerkracht	2 ^e week van het schooljaar
Leerlingbespreking	Leerlingbesprekings-formulier in Parnassys	Huidige leerkracht	Oktober en februari
ZIEN	Parnassys	Huidige leerkracht	Oktober en februari
Cito resultaten	Parnassys	Huidige leerkracht	Direct na afname Cito toetsen
Observaties in groep 1 en 2	HOREB	Huidige leerkracht	Iedere week
Leerdoelen binnen het curriculum	GHP (en portfolio)	Huidige leerkracht en leerling	Aan het begin van iedere cyclus
Leerdoelen voor verrijking	GHP (en portfolio)	Huidige leerkracht en leerling	Aan het begin van iedere cyclus
Observatieformulieren bij signalering	Parnassys	Huidige leerkracht	Direct na invullen
Evaluatie leerdoelen	GHP en portfolio	Huidige leerkracht	Aan het eind van ieder thema
Oudergesprekken	Parnassys	Huidige leerkracht of intern begeleider	Direct na het gesprek

13 Communicatie

De Klim wil dat het team, ouders van, en excellente leerlingen zelf op de hoogte zijn van de inhoud van het beleidsplan. Voor alle partijen is het belangrijk dat zij inzicht hebben in de unieke manier van werken op de Klim, zodat ze zich betrokken voelen bij het leerproces van het kind. Ook zal de samenwerking tussen leerkrachten, leerling en ouders beter verlopen als iedereen geïnformeerd is. De communicatie met zal plaatsvinden via verschillende kanalen:

Ouders en nieuwe ouders:

De website: een verkorte versie van het beleidsplan excellente leerlingen wordt (zonder namen van teamleden) op de website geplaatst. In de klassenblogjes kunnen ouders lezen waar het thema in de klas over gaat. Onder het kopje 'zorg -> excellente leerlingen' houdt de specialist hoogbegaafdheid een blog bij met achtergrondinformatie. Op de kalender zijn de data van bijeenkomsten op school te vinden. Alle informatie op de website is openbaar, zodat ook nieuwe ouders geïnformeerd zijn over het beleid voor excellente leerlingen.

Informatiebijeenkomst voor nieuwe ouders: ouders die overwegen hun kind op De Klim in te schrijven zijn welkom op één van de informatiebijeenkomsten die 5 keer per jaar worden gehouden. Tijdens deze ochtend is de specialist hoogbegaafdheid aanwezig om beknopt het beleid toe te lichten en vragen te beantwoorden.

Ouderavond: tijdens de ouderavond in het begin van het schooljaar worden alle ouders ingelicht over de voortgang van het beleid voor excellente leerlingen. Dit keert ieder jaar terug, zodat alle ouders betrokken zijn. Tijdens de ouderavond is er ruimte om met de ouders samen de successen te vieren die behaald zijn.

Thema avond: in schooljaar februari 2015 zal voor de eerste keer een thema avond over excellente leerlingen worden georganiseerd, naar aanleiding van de behoefte van ouders. Tijdens deze thema avond is er tijd voor de specialist hoogbegaafdheid om dieper in te gaan op het beleid en vragen van ouders te beantwoorden.

Nieuwsbrief: de nieuwsbrief wordt via e-mail naar de ouders verzonden. In de nieuwsbrief zijn aankondigingen voor bijeenkomsten te vinden (dezelfde als in de kalender op de website).

Startgesprekken: tijdens de startgesprekken zal de nieuwe leerkracht met de ouders de behoeften van de leerling bespreken en worden de wederzijdse verwachtingen uitgesproken.

10 minuten gesprekken: de voortgang van de individuele leerling wordt met de ouders besproken. Er kan een langer gesprek (eventueel met de intern begeleider) gepland worden wanneer 10 minuten niet voldoende blijken te zijn.

Klankbordgroep: de klankbordgroep bestaat uit 5 ouders en kan door de werkgroep excellente leerlingen om advies gevraagd worden.

MR: de ouders die in de MR vertegenwoordigd zijn geven feedback op de kwaliteit van het beleid voor excellente leerlingen tijdens een MR vergadering waarbij de specialist hoogbegaafdheid en de directeur aanwezig zijn.

Leerlingen:

Via de leerkracht: de excellente leerlingen worden via de leerkracht geïnformeerd over de manier van werken. Daarbij is met name de communicatie over het stellen en evalueren van doelen belangrijk.

Leerlingenraad: de leerlingraad geeft de werkgroep excellente leerlingen feedback over hoe het beleid in de praktijk werkt.

Team:

Vergaderingen: tijdens vergaderingen wordt de inhoud van het beleid met het team gecommuniceerd.

Weekbrief: de notulen van de vergaderingen zijn in de weekbrief terug te vinden

Digitaal: de notulen van de vergaderingen, achtergrondinformatie en andere bronnen worden opgeslagen op de X-schijf -> zorg -> excellente leerlingen

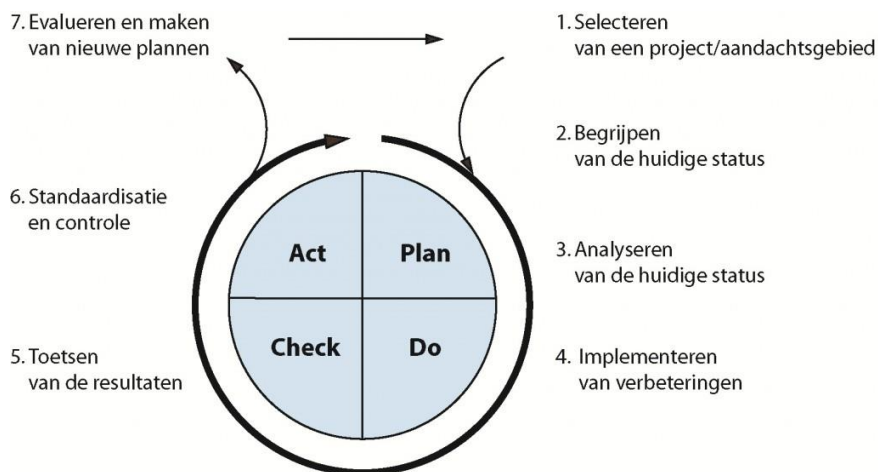
Extern:

Intern begeleider: de communicatie met externen verloopt via de intern begeleider.

14 Beleidscyclus en evaluatie

Dit beleid is een meerjarenplan, waarbij de doelstellingen voor het huidige schooljaar al specifiek en de doelstellingen voor komende schooljaren nog meer globaal zijn. Doordat het beleidsplan ieder jaar wordt geëvalueerd en bijgesteld zullen steeds de doelen voor het volgende schooljaar specifiek gemaakt worden. In 2018 wordt de visie van de school geëvalueerd. Naar aanleiding van deze evaluatie zal het beleid voor excellente leerlingen worden aangepast zodat deze (nog steeds) de visie van de school volgt.

Dit beleidsplan is een levend document. Dat betekent dat het document jaarlijks geëvalueerd en zo nodig bijgesteld zal worden. Hiervoor wordt de Plan – Do – Check – Act cyclus gebruikt, die ook bij andere processen binnen de school gehanteerd wordt.

Het opstellen van het beleidsplan valt in de 'Plan fase'. Vanaf november 2014 gaat de 'Do fase' van start waarin het beleidsplan geïmplementeerd zal worden. In maart 2015 zal de specialist hoogbegaafdheid individuele leerkrachten coachen op gebruik van het TASC wiel.

In juni 2015 volgt de 'Check fase', waarin met de betrokkenen de doelstellingen voor 2014-2015 geëvalueerd zullen worden. Daarnaast zal de uitvoering van taken en bevoegdheden, onderlinge communicatie, gebruikte middelen en deskundigheid geëvalueerd worden. Ook wordt er een inventarisatie gedaan van overige verbeterpunten en good practices. Met ouders zal via de klankbordgroep en de MR een evaluatie gedaan worden. Ook zullen enkele ouders van excellente leerlingen om feedback worden gevraagd. Daarbij zijn de evaluatiepunten: de onderlinge samenwerking, communicatie, gebruikte middelen, leerdoelen voor de leerlingen en overige verbeterpunten en good practices. De evaluatie met de leerlingen vindt in de klas tussen de leerkracht en de excellente leerling plaats en zal gaan over de leerdoelen van de leerling, de relatie tussen leerkracht en leerling, de samenwerking met ouders en het gebruik van middelen. Ook evalueert de leerkracht het welbevinden van de leerling door de observatielijsten in ZIEN en het kinddeel in het rapport te bekijken. Naar aanleiding van de evaluatie worden nieuwe plannen gemaakt.

De precieze werkvorm voor het evalueren is nog niet uitgewerkt. De projectgroep communicatie heeft in het schooljaar 2013 - 2014 een start gemaakt met het verbeteren van de onderlinge communicatie binnen het team. In het schooljaar 2014 – 2015 is de projectgroep communicatie opgegaan in de projectgroep innovatie. Het inzetten van collegiale consultaties is het beoogde middel om de communicatie en het geven van feedback een plek te geven in de school. De coördinator werkgroep innovatie zal maart 2015 de werkvorm voor de evaluatie bepalen. Ook zal zij de resultaten verzamelen en verwerken in een overzicht. Ieder schooljaar start opnieuw de 'Plan fase', waarin een aandachtsgebied wordt geselecteerd en de beginsituatie van dat gebied in kaart wordt gebracht.

15 Literatuurlijst

Anderson, & Krathwohl. (2011).

Brouwer, & Ahlers. (2011). *Knappe koppen in de klas*.

cedgroep.nl. (sd).

Dawson, & Guare. (2013). *Executieve functies bij kinderen en adolescenten*.

Hernstein, & Murray. (1994). *The Bell Curve*.

kennisnet.nl. (sd).

De Klim. (2014). *Schoolgids*.

ontwikkelingsvoorsprong.info. (sd).

passendonderwijs.nl. (2014, juli).

slo.nl/primair. (sd).

Whitley. (2001). *Bright minds, poor grades*.

16 Bijlagen